

Nooit te oud om te leren!

Een onderzoek naar de na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Wyke de Zanger

Universiteit Utrecht
2011

Wyke de Zanger

Studentnummer 345565

Masterthesis Kunstbeleid- en Managent
Tracé Kunst- en Mediabeleid

Begeleiding Dr. Philomeen Lelieveldt
Tweede lezer Dr. Hestia Bavelaar

Universiteit Utrecht
Februari, 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	6
1. Inleiding	7
2. Methode van onderzoek	12
2.1 Vooronderzoek	12
2.2 Kwantitatief enquêteonderzoek	12
2.3 Uitleg bij enquêtevragen	13
2.4 Respons	13
3. Resultaten enquêteonderzoek afnemers	15
3.1 Inleiding	15
3.2 De (mogelijke) afnemers van na- en bijscholing	15
4. Resultaten enquêteonderzoek aanbieders	26
4.1 Inleiding	26
4.2 De (mogelijke) aanbieders van na- en bijscholing	26
5. Conclusies	33
5.1 Conclusies over de respons van afnemers/aanbieders van na- en bijscholing	33
5.2 Algemene conclusies	34
6. Aanbevelingen	36
6.1 Randvoorwaarden	36
6.2 Mogelijke oplossingen ter verbetering van na- en bijscholing	36
6.3 Adviezen over de inhoud van het aanbod	37
7. Evaluatie onderzoek	39
7.1 Waar heeft het onderzoek niet voldaan?	39
7.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	39
8. Literatuur en bronnen	41
Verklarende woordenlijst	43
Lijst van figuren	45
Lijst van bijlagen	46
Bijlagen	47

Voorwoord

Het onderzoek 'Nooit te oud om te leren! Een onderzoek naar de na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland' is uitgevoerd in opdracht van Kunstfactor, in het kader van een onderzoeksstage voor mijn Masteropleiding Kunstbeleid- en Management aan de Universiteit Utrecht. Het onderzoek is verricht in de periode maart tot en met december 2010.

Kunstfactor is het landelijk sectorinstituut voor de amateurkunst, dat als doel heeft de amateurkunst te stimuleren en te promoten en op nationaal en internationaal niveau te vertegenwoordigen. Kunstfactor adviseert, inventariseert, informeert, onderzoekt, initieert, stimuleert en verbindt.¹ Dit gebeurt doormiddel van uiteenlopende activiteiten binnen de verschillende kunstdisciplines. Het doel van dit onderzoek is Kunstfactor te adviseren over het aanbod van na- en bijscholing voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland. Er is in kaart gebracht welke na- en bijscholingsactiviteiten er op dit moment worden ontplooid en in hoeverre dit aanbod aansluit bij de behoeftes van het artistiek kader. Centraal in dit onderzoek staat de professionele kunstbeoefenaar in de amateurkunst; het artistiek kader. Onder het artistiek kader worden de professionals en de semiprofessionals verstaan die beroepsmatig werkzaam zijn binnen de amateurkunst en amateurkunsteducatie.² Naast het artistiek kader is een andere doelgroep van Kunstfactor ondervraagd: de landelijke kunst- en cultuurinstellingen. Deze zijn belangrijk bij het creëren van randvoorwaarden en ontwikkelingsmogelijkheden voor de actieve kunstbeoefening.

Graag wil ik iedereen die zijn medewerking heeft verleend aan dit onderzoek hartelijk bedanken. In eerste instantie Philomeen Lelieveldt, mijn stagebegeleidster aan de Universiteit Utrecht en Harold Lenselink, mijn stagebegeleider bij Kunstfactor. Verder ook alle medewerkers bij Kunstfactor die mij ondersteund hebben bij mijn onderzoek. Ten slotte wil ik alle respondenten bedanken voor hun medewerking aan het enquêteonderzoek.

Wyke de Zanger

---

¹ www.kunstfactor.nl

² Zie ook de Verklarende woordenlijst van dit onderzoek.

Samenvatting

Voor Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de amateurkunst in Utrecht³, is een inventarisatieonderzoek gedaan naar het huidige aanbod en de behoeftes op het gebied van na- en bijscholing voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland. Onder het artistiek kader worden hier de professionals en de semiprofessionals in de amateurkunst verstaan, die zich eventueel laten bijscholen na afronding van een vakopleiding, een gecertificeerde opleiding, of andersoortige scholing. In dit rapport wordt verslag gedaan van de bevindingen uit enquêteonderzoek en worden er aanbevelingen gedaan voor de verbetering van het scholingsaanbod voor de (semi)professionals in de amateurkunst.

Om voldoende inkomsten te genereren heeft de professionele kunstenaar van vandaag meestal één of meer banen naast het kunstenaarschap, die vaak bedoeld zijn om een basisinkomen te verzorgen en het artistieke werk te bekostigen. De werkzaamheden van kunstenaars zijn in te delen in 'artswork', 'arts related work' en 'non-arts work'. Ook vanuit de beroepspraktijk wordt van de kunstenaar tegenwoordig meer gevraagd dan alleen uitvoerend kunstenaarschap. Managementtaken worden vaak onderdeel van het werk een kunstenaars die nog nooit voor de klas hebben gestaan, moeten ineens les geven aan ouderen, heel jonge kinderen, of mensen met een verstandelijke beperking. Als de (semi)professional hier niet voor is toegerust dan kan dit problemen opleveren. Toegepaste technieken moeten in de vorm van bijscholing worden aangeleerd.

Uit het onderzoek blijkt dat zowel de aanbieders als de afnemers van na- en bijscholing voor het artistiek kader de noodzaak van scholing inzien, maar ontevreden zijn over het huidige aanbod. Meer dan driekwart van de aanbieders van na- en bijscholing denkt dat er binnen hun discipline een grote behoefte is aan meer scholingsmogelijkheden. Bij de afnemers is bijna tweederde van de respondenten overtuigd dat hier behoefte aan is. Hoewel er veel wordt aangeboden, volgt slechts de helft van de afnemers scholingscursussen. Het huidige aanbod sluit dus niet aan bij de behoeftes vanuit het veld. Dat het aanbod niet voldoet aan de wensen van de aanbieders en de afnemers is vooral te wijten aan de organisatievorm van de scholingsactiviteiten. Het aanbod is niet zichtbaar genoeg, waardoor slechts een klein deel van het artistiek kader de scholing weet te vinden. Door deze onzichtbaarheid heerst vaak het idee dat er geen geschikte cursussen zouden zijn. Het aanbod sluit wellicht beter aan bij de behoeftes vanuit het veld dan men denkt.

Uit het onderzoek blijkt ook dat er een groot draagvlak is voor het belang van na- en bijscholing voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten. Over de uitvoering en invulling van na- en bijscholingsactiviteiten verschillen de meningen sterk, maar de respondenten zijn het met elkaar eens dat de aanbieder en de afnemer dichter bij elkaar gebracht moeten worden. Er is behoefte aan een meer gestructureerde organisatievorm en een nauwere samenwerking tussen de verschillende organisatielagen. Onderlinge samenwerking en een betere communicatie zullen de zichtbaarheid en de kwaliteit van het aanbod ten goede komen en zullen er voor zorgen dat het aanwezige aanbod beter zal worden benut.

In de conclusie van dit rapport wordt een aantal suggesties gedaan voor de verbetering van het aanbod van na- en bijscholing voor het artistiek kader. Wanneer er een nieuwe organisatievorm zou komen voor de scholing, dan moet er een aantal randvoorwaarden in acht genomen worden en verder worden uitgewerkt, namelijk: tijd, kosten, kwaliteit, aanbod, zichtbaarheid, communicatie en bereikbaarheid. Daarnaast moet er worden ingespeeld op specifieke behoeftes binnen de na- en bijscholingsactiviteiten, zoals het volgen van nieuwe trends en ontwikkelingen, onderwijs op het gebied van didactiek en zakelijke kennis, verdieping en kwaliteit van het aanbod, en een uitbreiding van de scholingsmogelijkheden.

---

³ www.kunstfactor.nl

1. Inleiding

De moderne kunstenaar

Toen voormalig Staatssecretaris van Cultuur Rick van der Ploeg in 1999 in zijn nota 'Cultuur als confrontatie' benadrukte dat kunstenaars en kunstinstellingen zich moesten gaan opstellen als culturele ondernemers, riep dit veel discussie op. In een aparte brief benadrukte hij dat een cultureel ondernemer zich bevindt in het spanningsveld tussen enerzijds artistieke ambities en anderzijds verkoopbaarheid, toegankelijkheid en publieksvoorkeuren.⁴ Tien jaar later is 'cultureel ondernemerschap' een heel normaal begrip in het culturele veld. Het afgelopen decennium werden talrijke initiatieven ontwikkeld om kunstenaars bij te staan in hun bedrijfsvoering. Stichting Kunstenaars & Co⁵ ontwikkelde cursussen, Kunst en Zaken⁶ probeerde de kunstwereld en de zakenwereld te verbinden en schoorvoetend wordt op kunstvakopleidingen tijd ingeruimd voor vakken op het gebied van kunstmanagement.

In 2010 vond een nieuwe cultuuromslag plaats, door de aantrede van het kabinet Rutte, waaraan de PVV gedoogsteun verleent. Er wordt aanzienlijk minder geld beschikbaar gesteld voor kunst en cultuur. Dit dwingt culturele organisaties een nog groter aandeel alternatieve en private financieringsbronnen aan te boren voor hun activiteiten. Maar ook de individuele kunstenaar zal zich in dit klimaat anders moeten opstellen. Er studeren nog steeds veel studenten per jaar af aan de Nederlandse kunstvakopleidingen, waardoor de markt vol is en uiterst competitief. Slechts voor enkelen is de top weggelegd. Om te overleven moet de kunstenaar daarom, naast het uitvoerend kunstenaarschap, een deel van zijn inkomen verdienen door middel van andere werkzaamheden.⁷

Arts related work

In de banensector vertonen kunstenaars een ongewoon gedrag. Om voldoende inkomsten te genereren hebben zij meestal één of meer banen naast het kunstenaarschap, die bedoeld zijn om een basisinkomen te verzorgen en hun artistieke werk te bekostigen. Ze halen hun primaire inkomsten uit werkzaamheden zoals lesgeven, of werk buiten de kunstsector.⁸ Zo zijn de werkzaamheden van kunstenaars in te delen in 'artwork', 'arts related work' en 'non-arts work'.⁹ Het 'work preference model' geeft weer waarom kunstenaars er vaak voor kiezen om veel uren te werken voor weinig geld.¹⁰ Het model laat zien dat kunstenaars anders tegen werk en vrije tijd aan kijken dan de normale werknemer. Zij geven de voorkeur aan een hoge hoeveelheid werkuren die zij besteden aan hun kunst en aan werk binnen de eigen sector, in plaats van aan een hoog inkomen. Kunstenaars verdienen gewoonlijk minder dan werknemers met een vergelijkbaar scholingsniveau en verdienen met hun tweede baan meestal meer dan met hun primaire bezigheid, het kunstenaarschap. Het romantische ideaal van een volledige overgave aan de kunst is niet meer.¹¹

De werkzaamheden naast het kunstenaarschap bestaan vaak uit 'arts related work'; door zich te specialiseren en te perfectioneren, en het vakgebied uit te breiden, wordt de kunstenaar beter toegerust voor een beroepspraktijk die meer vraagt dan alleen uitvoerend

---

⁴ *Cultuurnota Cultuur als confrontatie 2001-2004*. OCW: 1999: Inleiding.

⁵ Kunstenaars&CO ontstond op 1 januari 2002 uit Voorzieningsfonds voor Kunstenaars (VvK), Stichting Scheppende Kunstenaars (SSK) en Stichting PodiumKunstWerk (PKW).

⁶ Stichting Kunst en Zaken werd in 1996 opgericht nadat een haalbaarheidsonderzoek door McKinsey & Company de behoefte aan dit initiatief had aangetoond. Op 1 juli 2010 zijn Kunst & Zaken en Kunstenaars&CO gefuseerd tot 'Cultuur-Ondernemen'. Bron: www.cultuur-ondernemen.nl

⁷ Rengers, M. *Economic Lives of Artists*: 2.

⁸ Rengers, M. *Economic Lives of Artists*: 31.

⁹ Rengers, M. *Economic Lives of Artists*: 33.

¹⁰ Throsby, D. 'A Work Preference Model of Artists' Behaviour', in A. Peacock and I. Rizzo (eds.): 69.

¹¹ Rengers, M. *Economic Lives of Artists*: 155.

kunstenaarschap. Dit kan betekenen dat de kunstenaar naast het creatieve werk ook actief is als docent, ondernemer, PR- en marketeer, boekhouder en/of fondsenwerver. Dit kan problemen opleveren als de kunstenaar hier voor niet is toegerust. Managementtaken worden vaak onderdeel van de baan en kunstenaars die nog nooit voor de klas hebben gestaan, moeten ineens les geven aan ouderen, heel jonge kinderen, of mensen met een verstandelijke beperking. Toegepaste technieken moeten in de vorm van bijscholing worden aangeleerd. Want, hoewel in het lesprogramma van de hogescholen onderwijstechnieken worden aangeboden, blijken zij er niet in te slagen de studenten datgene te leren wat zij moeten weten voor docentschap buiten hun vakonderwijs.¹²

Uit een onderzoek dat is gedaan naar de positie van muziekdocenten in muziekscholen en centra voor de kunst in Nederland¹³ blijkt dat deze erg ontevreden zijn over de situatie. De werkdruk van de muziekdocent is de afgelopen decennia sterk toegenomen als gevolg van de alsmaar veranderende werkomstandigheden en de uitbreidende bureaucratie. Door bezuinigingen op subsidies voor de muziekscholen en centra voor de kunst zijn hun werkplekken onzeker geworden en daarnaast zijn de werkzaamheden van de docent intensiever geworden. In een publicatie van KplusV, in opdracht van Kunstconnectie (de branchevereniging voor kunsteducatie en kunstbeoefening) wordt dit als volgt samengevat: "Dit betekent voor de professional vaak weinig ruimte voor eigen inbreng, strakke lesmethoden en doelen. Maar ook een hogere klokkurdeler, grotere groepen, en het werken met nieuwe doelgroepen kan druk leggen op de docenten. Hierbij ziet de professional zijn passie meer en meer weggedrukt worden door het spanningsveld met de organisatiebelangen bijvoorbeeld op het gebied van bedrijfsvoering".¹⁴ Van creativiteit is dan nog maar weinig sprake, omdat de docent weinig ruimte krijgt voor eigen inbreng en diepgang door de nadruk op de organisatiebelangen. Kunstinstellingen moeten accuraat inspelen op de actuele ontwikkelingen in het culturele veld, om de concurrentie met elkaar aan te gaan. Van de docenten wordt verwacht dat zij hier in mee gaan; dit levert spanningen op omdat dit vaak valt buiten het interessegebied van de kunstdocent.¹⁵ Het bedrijven van concurrentie door de kunstinstellingen staat haaks op het ideaal van de kunstdocent. Daarnaast hebben docenten vaak kleine dienstbetrekkingen op verschillende centra voor de kunsten, waardoor zij weinig binding krijgen met de instellingen.¹⁶

Mede door bovengenoemde ontwikkelingen vreest men voor vervlakkings van het kunstonderwijs.¹⁷ Hoewel er in 2001 een commissie¹⁸ was aangesteld om toezicht te houden op kwaliteitsbewaking van het kunstonderwijs, werd deze in hetzelfde jaar alweer afgeschaft. De Raad voor Cultuur adviseerde de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur Rick van der Ploeg om kwaliteitsbewaking in de amateurkunst en de cultuureducatie over te laten aan de gemeenten en provincies. De Raad vond het geen taak van de Rijksoverheid om hier geld voor vrij te maken "aangezien de cursisten immers zelf kunnen beoordelen of de lessen aan hun verwachtingen voldoen".¹⁹

In 2007 ontwikkelde Kunstfactor, het sectorinstituut voor de amateurkunst, een kwaliteitskader voor kunsteducatieve instellingen, in samenspraak met het IPO²⁰ en de VNG²¹. De Stichting Certificering Kunsteducatie & Amateurkunst werd in het leven geroepen, die

---

¹² Tolboom, M. *Muziekdocenten in de knel*: 38.

¹³ Tolboom, M. (Diss.) *Muziekdocenten in de knel. Een onderzoek naar de werkomstandigheden, werkzaamheden en het welbevinden van muziekdocenten in muziekscholen en centra voor de kunsten*. Utrecht: Universiteit Utrecht, 2009.

¹⁴ De Kunstconnectie. *Appreciative Inquiry*: 3.

¹⁵ Tolboom, M. *Muziekdocenten in de knel*: 42.

¹⁶ Tolboom, M. *Muziekdocenten in de knel*: 91.

¹⁷ Tolboom, M. *Muziekdocenten in de knel*: 42.

¹⁸ De Inspectie Kunstzinnige Vorming en Amateurkunst (KV/AK).

¹⁹ Cultuurnota 'Cultuur als confrontatie 2001-2004'. OCW: 36, 37.

²⁰ IPO: Internationaal Provinciaal Overleg. www.ipo.nl

²¹ VNG: Vereniging van Nederlandse Gemeenten. www.vng.nl

voortaan toezicht zou houden op de kwaliteit van opleidingen voor amateurkunstenaars en professionals in de amateurkunst. Instellingen kunnen op deze wijze al dan niet een certificering krijgen, afhankelijk van de kwaliteit van de opleidingen die zij aanbieden.²² Hoewel met deze kwaliteitscontrole een deel van de professionele kunsteducatieaanbieders wordt beoordeeld blijft dit aantal toch beperkt, omdat de instellingen zich zelf dienen aan te melden. Veel kleinere instellingen en particuliere opleidingen hebben daarom geen enkele kwaliteitscontrole; en dit geldt ook voor bepaalde sectoren binnen de kunst. Zo is er binnen de wereld van de orkestdirigenten helemaal geen sprake van kwaliteitscontrole. Begin vorig jaar verscheen een krantenartikel met de aankondiging dat HaFaBra-dirigent²³ Hennie Ramaekers een eigen opleiding startte voor amateur- en professionele dirigenten, die zich op hoog niveau willen laten (bij)scholen.²⁴ Volgens Ramaekers laten dirigenten zich in de loop van hun carrière (na afloop van een conservatoriumopleiding) te weinig bijscholen, waardoor het niveau niet wordt gehandhaafd. “Zij vragen zich onvoldoende af of ze nog wel goed genoeg toegerust zijn voor alle onderdelen van het vak”.²⁵ Naast een gebrek aan kwaliteit is er onder de dirigenten ook een gebrek aan controle. “Ik heb nog nooit gehoord dat een voorzitter van een amateurorkest aan zijn dirigent vroeg: hoe staat het met jouw bijscholing?”, aldus Alex Schillings,²⁶ dirigent en hoofdvakdocent HaFaBra-directie. Omdat er geen controle wordt uitgevoerd en veel kunstenaars zelf de noodzaak van bijscholing niet zien, wordt het niveau na de beroepsopleiding niet gehandhaafd.²⁷ Op dit moment wordt er voor de orkestdirigenten in Nederland een systeem ontwikkeld waarbij het volgen van bijscholingscursussen wordt aangemoedigd door het verstrekken van sterren na elke scholingscursus. Dit zal uiteindelijk als referentiekader voor opdrachtgevers gaan dienen.²⁸ Dit systeem zal moeten leiden tot kwaliteitshandhaving.

Werkgelegenheid in de amateurkunstsector

Wanneer we spreken over kunstenaars dan wordt al snel gedacht aan uitvoerende of beeldende kunstenaars in de professionele kunstensector. Echter, een groot deel van de kunstenaars in Nederland is werkzaam in de amateurkunstsector. Mede doordat de beroepskunstenaar vaak niet genoeg verdient met ‘uitvoerende’ werkzaamheden, is hij of zij genooddaakt daarnaast les te geven of andersoortige activiteiten ernaast uit te voeren om bij te verdienen. Door die gemengde beroepspraktijk werkt een groot deel van de professionele kunstbeoefenaars in de amateursector.

In Nederland zijn ongeveer acht miljoen mensen actief in de amateurkunst.²⁹ Onder amateurkunst wordt in dit onderzoek verstaan: ‘Het beoefenen van kunst, uit passie, liefhebberij of engagement, zonder daarmee primair in het levensonderhoud te willen voorzien’.³⁰ Het onderzoek waarvan hier verslag wordt gedaan, gaat over het *artistiek kader*: de professionals en semi-professionals die, na afronding van een (vak)opleiding, werkzaam zijn in het amateurveld en hiermee een inkomen genereren. Soms is het lastig een duidelijk onderscheid te maken

---

²² Bron: www.certificering-ka.nl. Stichting Certificering Kunsteducatie & Amateurkunst (CKA) staat voor het stimuleren en waarborgen van de kwaliteit van instellingen en opleidingstrajecten in de kunsteducatie en amateurkunst. Ze doet dit voor iedereen die belang heeft bij een goede kwaliteit: voor klanten, deelnemers, partners en subsidiënten.

²³ HaFaBra is een uitdrukking die wordt gebruikt als verzamelnaam voor de verschillende types blaasorkesten. Het is een afkorting van de woorden: Harmonie, Fanfare en Brassband.

²⁴ Website Hennie Ramaekers: www.hennieramaekers.nl

²⁵ Vergoossen, F. ‘Ramaekers start opleiding. Dirigenten kijken te weinig in de spiegel’. Dagblad De Limburger/Limburgs Dagblad. 30 maart 2010: blaasmuziek.

²⁶ Alex Schillings is dirigent en hoofdvakdocent HaFaBra-directie aan het ArtEZ Conservatorium van Zwolle en het Koninklijk Conservatorium van Den Haag en tevens werkzaam als adviseur Muziek bij Kunstfactor.

²⁷ Naar aanleiding van gesprekken met Alex Schillings in de periode mei – december 2010.

²⁸ Naar aanleiding van gesprekken met Alex Schillings in de periode mei – december 2010.

²⁹ *Amateurkunst – de feiten. Monitor Amateurkunst in Nederland*. Kunstfactor, 2009: 3.

³⁰ Bron: www.cultuurnetwerk.nl Geraadpleegd op 26 juli 2010.

tussen een amateur en een professional. Een amateur verdient soms ook geld met zijn of haar verrichte activiteiten.

Om beter toegerust te zijn op dit circuit zijn na- en bijscholingscursussen van vakopleidingen, beroepsverenigingen en koepelorganisaties van groot belang. Wanneer we kijken naar het scholingsaanbod voor de professionals en de semiprofessionals in de podiumkunsten, dan is te zien dat het aanbod vooral wordt gedragen door particuliere instellingen en gericht is op zakelijke scholing. Zoals naar voren zal komen in dit onderzoek blijkt het aanbod voor vakinhoudelijke bij- en nascholing gering te zijn.

Lifelong Learning

Rineke Smilde schreef in 2009 een proefschrift over het belang van een levenslange, lerende houding van de kunstprofessional.³¹ In haar onderzoek gebruikt zij het concept 'Lifelong Learning', waarbij professionals wordt geleerd hoe zij als kunstenaar beter in kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen, met als gevolg dat zij makkelijker werk blijven vinden. Het onderzoek van Smilde kwam onder andere voort uit een eerdere inventarisatie van de European Association of Conservatories (AEC)³², waaruit bleek dat de professionele muzikant na voltooiing van de studie niet goed voorbereid is op de beroepspraktijk. Muzikanten blijken moeite te hebben met het vinden en genereren van werk.³³ Vanuit de Nederlandse conservatoria wordt te traag gereageerd op ontwikkelingen in de maatschappij en er wordt nauwelijks aandacht besteed aan *life skills*, zoals marketing, management en podiumpresentatie.³⁴ De onderliggende vraag in het concept dat Smilde gebruikt is hoe kunstenaars kritisch naar zichzelf kunnen blijven kijken, in relatie tot de verbintenissen met de samenleving. Doormiddel van Lifelong Learning leert de student de benodigde *life skills* en andere vaardigheden zoals pedagogiek en informatie-uitwisseling, waarbij ervaring omgezet wordt in kennis, vaardigheden, inzichten, waarden en begrip.³⁵ Dergelijke vaardigheden zijn van cruciaal belang voor elke professional in de podiumkunsten. Uitbreiding van het eigen vakgebied rust een kunstenaar beter uit voor de gemengde beroepspraktijk waarin hij zich bevindt; specialisatie en perfectionering zijn daarbij ook van groot belang. Na- en bijscholingscursussen voor de professionele kunstbeoefenaar zijn hierbij onmisbaar.

Nooit te oud om te leren!

Voor Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de amateurkunst in Utrecht³⁶, is onderzoek verricht naar de stand van zaken op het gebied van na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.³⁷ Binnen de beleidslijnen van Kunstfactor is een vijftal kerntaken te onderscheiden, waar 'Educatie, Informatie en Ontwikkeling' er één van is. Kunstfactor wil op verschillende manieren de ontwikkeling van de brede kunsteducatie stimuleren. Er wordt expertise vergaard en verspreid over de actieve kunstbeoefening en er wordt aandacht besteed aan de artistieke en inhoudelijke ontwikkeling van de amateurkunst. Hierbij is een goed opgeleid artistiek kader van groot belang. Met de verworven informatie adviseert Kunstfactor partners en organisaties in het land.

---

³¹ Smilde, R. *Musicians as lifelong learners*: 2, 8.

Rineke Smilde is werkzaam bij het lectoraat 'Lifelong Learning in Music & the Arts', aan de Hanzehogeschool Groningen. Het lectoraat onderzoekt de mogelijkheden van het concept 'Lifelong learning' voor het hoger muziek- en kunstvakonderwijs. Bron: www.hanze.nl/HR

³² De European Association of Conservatories (AEC) is een Europese cultureel en educatief netwerk met meer dan 274 muziekvakopleidingen; professionele muziektraining verspreid in vijfenvijftig landen. www.aecinfo.org

³³ Smilde, R. *Musicians as lifelong learners*: 2.

³⁴ Smilde, R. *Musicians as lifelong learners*: 39.

³⁵ Smilde, R. *Musicians as lifelong learners*: 41, 42.

³⁶ www.kunstfactor.nl

³⁷ Voor een definitie van 'artistiek kader' zie Verklarende woordenlijst.

Het onderwerp van het voorliggende onderzoek is voortgekomen uit de veronderstelling dat het huidige aanbod van na- en bijscholing voor de professional in de amateurkunst beperkt en versnipperd is. Het doel van mijn onderzoek is een beeld te schetsen van het huidige aanbod en de behoeftes op het gebied van na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland en aanbevelingen te doen voor de verbetering van het scholingsaanbod voor de professional in de amateurkunst.

In het werkplan van Kunstfactor voor het jaar 2010 staat beschreven dat zij vindt dat de kunstvakopleidingen (op het brede veld van de actieve kunstbeoefening) en de kunsteducatie beter op elkaar afgestemd moeten worden. Kunstfactor wil het gesprek hierover stimuleren en verbetering op gang brengen. Ook heeft het sectorinstituut geconstateerd dat de kunstvakopleidingen niet al het benodigde artistieke kader voor de actieve kunstbeoefening afleveren. Daarom ontwikkelde zij inhoudelijke richtlijnen en raamleerplannen voor kaderopleidingen.³⁸ Mijn onderzoek is voor Kunstfactor van belang, omdat het hen helpt de problemen in het veld te inventariseren, gebreken te constateren en te adviseren over mogelijke oplossingen. De vraag die centraal staat in het onderzoek 'Nooit te oud om te leren!' is: In hoeverre sluit het aanbod van na- en bijscholing aan bij de behoeftes van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland? Er wordt onderzocht hoe het komt dat het aanbod van na- en bijscholing van het artistiek kader beperkt en versnipperd is en dat zowel de aanbieders als de afnemers van deze scholing ontevreden zijn. Er worden oplossingen aangedragen voor de geconstateerde problemen, die doormiddel van enquêteonderzoek naar voren zijn gekomen.

Met na- en bijscholing wordt in dit onderzoek specifiek de scholing van het artistiek kader bedoeld; de (semi-)professionals in de amateurkunst, die bijgeschoold worden na afronding van een vakopleiding, een gecertificeerde opleiding, of andersoortige scholing.³⁹ Voorbeelden van na- en bijscholingsactiviteiten zijn het volgen van cursussen, workshops, masterclasses en post-hbo-opleidingen.

Door het afnemen van interviews en enquêtes is een inventarisatie gemaakt van het aanbod van na- en bijscholingsactiviteiten voor het artistiek kader en gekeken naar de behoeftes van deze doelgroep. Kunstfactor opereert disciplinebreed. Dit onderzoek is echter beperkt tot de amateurpodiumkunsten en betreft de disciplines: muziek, dans, theater en muziektheater. Elke discipline kent een grote diversiteit aan stijlen en subgenres; deze zijn in principe allemaal opgenomen in het onderzoek. Zo is er naast de bovengenoemde disciplines ook informatie verkregen over opera en circus en andersoortige podiumkunstvormen.⁴⁰

In hoofdstuk twee van dit rapport worden het doel en de vraagstelling van het onderzoek uiteengezet en wordt de onderzoeksmethode besproken. De resultaten worden beschreven in de hoofdstukken drie en vier, en de aanbevelingen en conclusies worden gepresenteerd in de hoofdstukken vijf en zes.

---

³⁸ *Werkplan Kunstfactor. Kunstfactor, 2010: 10.*

³⁹ *Werkplan Kunstfactor. Kunstfactor, 2010: 10.*

⁴⁰ De verschillende podiumkunstendisciplines zijn niet evenredig vertegenwoordigd in Nederland. Zo is er een ongelijk aanbod van na- en bijscholingsactiviteiten per discipline en ook de aanwezigheid van het aantal (mogelijke) afnemers van na- en bijscholing verschilt per discipline en kunstvorm. De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op de informatie die is verkregen door het afnemen van enquêtes.

2. Methode van onderzoek

Het onderzoek met titel ‘Nooit te oud om te leren!’ is uitgevoerd aan de hand van een vooronderzoek en een kwantitatief enquêteonderzoek.

2.1 Vooronderzoek

Voor een eerste inventarisatie van het aanbod van na- en bijscholingsactiviteiten zijn er veertien ongestructureerde interviews afgenomen met medewerkers van Kunstfactor. Aan de hand van gesprekken met specialisten uit elke discipline binnen de podiumkunsten is in eerste instantie geïnformeerd naar de eigen ervaringen uit het veld en ideeën over het aanbod en de kwaliteit van na- en bijscholingscursussen voor het artistiek kader in Nederland. Het blijkt dat er veel behoefte is aan na- en bijscholing, maar er heerst onvrede over het aanbod. Men maakt zich ook zorgen over de toekomst, omdat er steeds meer wordt wegbezuinigd. Uit de interviews blijkt dat er vooral behoefte is aan na- en bijscholing op het gebied van didactische en pedagogische vaardigheden.

Van de werknemers bij Kunstfactor is ook informatie verkregen over het huidige aanbod van na- en bijscholingscursussen voor het artistiek kader. Aan de hand daarvan zijn per discipline lijsten opgesteld van de huidige scholingsactiviteiten en de (mogelijke) aanbieders en de (mogelijke) afnemers van deze na- en bijscholing.⁴¹

2.2 Kwantitatief enquêteonderzoek

Op basis van het vooronderzoek zijn twee enquêtes opgesteld: één voor de aanbieders en één voor de afnemers van na- en bijscholingsactiviteiten. De enquêtes zijn op vergelijkbare wijze opgesteld in een digitaal enquêteprogramma.⁴²

In 2007 waren er bijna 96 duizend professionele kunstenaars werkzaam in Nederland; dit is 1,2 procent van de totale werkzame bevolking. 4400 professionals waren actief binnen de disciplines dans en theater en 12800 in de muziek; een totaal van 17300 professionele kunstbeoefenaars binnen de podiumkunsten.⁴³In totaal zijn 706 enquêtes verstuurd naar mogelijke aanbieders van na- en bijscholingsactiviteiten voor het artistiek kader en 1575 enquêtes verstuurd naar mogelijke afnemers. Het gaat hier om *mogelijke* aanbieders en afnemers van na- en bijscholingscursussen, omdat van tevoren niet altijd kon worden vastgesteld of zij op dit gebied al actief waren. In de enquête zijn ook vragen opgenomen over mogelijke activiteiten in de toekomst en over de beweegredenen van een aanbieder/afnemer om wel of niet aan na- en bijscholing te doen.

Respondenten zijn op verschillende manieren benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. In eerste instantie is gebruik gemaakt van de e-mailadressen in de lijsten die waren samengesteld aan de hand van het vooronderzoek en door zoekacties op het internet.⁴⁴

De enquêtes zijn digitaal verzonden. In een e-mailbrief werd uitgelegd wat het onderzoek inhield en er was een link naar de digitale enquête toegevoegd.⁴⁵ In tweede instantie werden verschillende vakopleidingen, verenigingen en koepelorganisaties benaderd met de vraag of de

---

⁴¹ Zie bijlage 1.

⁴² Er is gebruik gemaakt van het digitale enquêteprogramma SurveyMonkey, www.surveymonkey.com.

⁴³ *Kunstenaars in Nederland*: 6, 25.

⁴⁴ In bijlage 1 van dit onderzoek is te zien welke instellingen en organisaties benaderd zijn voor de digitale enquête en welke (mogelijke) afnemers aangeschreven zijn.

⁴⁵ Voor de brieven aan de afnemers en aanbieders met daarin een link naar de enquête zie bijlagen 5A, 5B en 5C.

enquête(s) op hun website geplaatst mocht worden en/of deze kon worden doorgestuurd naar alumni.

2.3 Uitleg bij enquêtevragen

In de enquêtes komen onder andere de volgende onderdelen aan bod:

- *Demografische gegevens*
Naam afnemer/instelling, leeftijd afnemer, beroep afnemer, actief in welke provincie(s) en kunstdiscipline(s).
- *Werkzaamheden en kosten*
Waarom wel of geen na- en bijscholing aanbieden/afnemen, hoe duur/hoeveel geld te besteden, voorkeuren soort na- en bijscholing?
- *Aanbod- en behoeftebepaling*
Voldoet het aanbod van na- en bijscholing en waar liggen de behoeftes?

De enquêtes zijn te vinden in bijlage 2 van dit rapport.⁴⁶

2.4 Respons

De informatie voor het onderzoek is afkomstig van de ingevulde enquêtes door de aanbieders en de afnemers van na- en bijscholing. Binnen een periode van twee maanden, van half mei tot half juli 2010, zijn de enquêtes digitaal beschikbaar gesteld. Een groot aantal verzonden e-mails is teruggekomen vanwege een niet-werkend e-mailadres. Een aantal enquêtes is niet volledig ingevuld, maar bleek toch bruikbaar voor dit onderzoek.

Hoewel getracht is een zo divers mogelijke respons te krijgen zijn de gegevens niet gelijkmatig verdeeld over de disciplines binnen de podiumkunsten. De lezer moet zich er van bewust zijn dat de conclusies van dit onderzoek getrokken zijn uit de resultaten zoals deze zijn verkregen uit de speciaal voor dit doel opgezette enquêtes.

Aanbieders

Totaal aantal verstuurdde enquêtes: 706

Aantal verstuurdde enquêtes per discipline:	<i>Muziek</i>	127
	<i>Theater</i>	65
	<i>Dans</i>	514 ⁴⁷

Van de 706 verstuurdde enquêtes is een deel niet aangekomen/niet (volledig) ingevuld:

<i>Gebounced</i> ⁴⁸	139
Niet gereageerd	514
Enquêtes volledig ingevuld	18
Enquêtes onvolledig ingevuld maar wel bruikbaar	35
Enquêtes onvolledig ingevuld en onbruikbaar	0

---

⁴⁶ Voor de volledige enquêtes zie bijlagen 2A (afnemers). en 2B (aanbieders). De verzamelde respons kunt u terugvinden in bijlagen 3A (afnemers) en 3B (aanbieders).

⁴⁷ Bij de discipline dans is het grootste aantal enquêtes verstuurd. Dit is veroorzaakt doordat bijna alle aanwezige dansscholen in Nederland zijn aangeschreven (circa 450). Van de 53 respondenten zijn er uiteindelijk 28 afkomstig uit de discipline dans.

⁴⁸ Gebounced e-mails zijn teruggekomen zonder verstuurd te zijn. Het e-mail adres werkt niet (meer). Zie ook de Verklarende woordenlijst.

Totaal aantal enquêtes opgenomen in onderzoek: 53⁴⁹

Van de 53 instellingen zijn de meeste actief binnen meer dan één discipline, waardoor er onderscheid kan worden gemaakt in:⁵⁰

<i>Muziek</i>	33
<i>Theater</i>	20
<i>Dans</i>	28
<i>Muziektheater</i>	11
<i>Anders⁵¹</i>	16

N.B. Van de 53 respondenten is van drie instellingen onbekend in welke discipline zij actief zijn.

Afnemers

Totaal aantal verstuurdde enquêtes:		1575
Aantal verstuurdde enquêtes per discipline:	<i>Muziek</i>	271
	<i>Theater</i>	389
	<i>Dans</i>	915 ⁵²

Van de 1575 verstuurdde enquêtes is een groot deel niet aangekomen/niet (volledig) ingevuld:

<i>Gebounced</i>	397
Niet gereageerd	936
Enquêtes volledig ingevuld	200
Enquêtes onvolledig ingevuld maar wel bruikbaar	42
Enquêtes onvolledig ingevuld en onbruikbaar	0

Totaal aantal enquêtes opgenomen in onderzoek: 242⁵³

Van de 242 respondenten zijn de meesten actief binnen meer dan één discipline, waardoor er onderscheid kan worden gemaakt in:⁵⁴

<i>Muziek</i>	141
<i>Theater</i>	63
<i>Dans</i>	71
<i>Muziektheater</i>	35
<i>Anders⁵⁵</i>	27

---

⁴⁹Dit is een responspercentage van circa 10%.

⁵⁰ Een voorbeeld van een instelling die binnen meer dan één discipline opereert is het Servicepunt AmateurKunst (SAKA): zij opereert binnen alle kunstdisciplines.

⁵¹ 'Anders': instellingen die actief zijn op het gebied van andersoortige podiumkunstvormen dan muziek, theater, dans of muziektheater. Voorbeelden hiervan zijn circus en opera.

⁵² Bij de discipline dans is het grootste aantal enquêtes verstuurd. Er is gebruik gemaakt van een overzicht van Kunstfactor van alle aanwezige dansdocenten en choreografen in Nederland. Van de 242 (mogelijke) afnemers maken uiteindelijk 61 dansdocenten en choreografen deel uit van de respondenten.

⁵³ Dit is een responspercentage van circa 20%.

⁵⁴ Een voorbeeld hiervan is een danskunstenaar en choreograaf die werkzaam is binnen de klassieke Indiase dans, waarbij de kunstvormen dans en theater worden gecombineerd.

⁵⁵ 'Anders': professionals die actief zijn op het gebied van andersoortige podiumkunstvormen dan muziek, theater, dans of muziektheater. Voorbeelden hiervan zijn circus en opera.

3. Resultaten enquêteonderzoek afnemers

In de bijlagen vindt u de digitale enquête (bijlage 2A), het resultaat van de ingevulde enquêtes (bijlage 3A) en uitleg bij de enquêtevragen (bijlage 4A).

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de respondenten beschreven en hun activiteiten en behoeftes op het gebied van na- en bijscholing weergegeven. Dit gebeurt aan de hand van citaten uit de enquêtes; deze zijn in de tekst schuin gedrukt. Opvallende informatie wordt vetgedrukt weergegeven.

3.2 De (mogelijke) afnemers van na- en bijscholing

Respondenten

De verkregen informatie is op vertrouwelijke wijze behandeld. De enquêtes zijn anoniem verwerkt. Hoewel een groot aantal respondenten zijn/haar naam heeft ingevuld, wordt deze informatie niet vermeld in het rapport.

3.2.1 Profiel

Van de 242 respondenten is 54 procent vrouw en 46 procent man.⁵⁶ De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 42,7 jaar⁵⁷ en gemiddeld zijn ze 18,5 jaar werkzaam zijn in het amateurveld.⁵⁸

3.2.2 Discipline(s)

Van de respondenten zijn 141 werkzaam binnen de discipline muziek (61%). Theater (30%) en dans (28%) worden met de helft minder vertegenwoordigd. Vijftien procent van de respondenten is werkzaam binnen het muziektheater, zes procent binnen opera en twee procent binnen de kunstvorm circus. Bijna twee procent van de respondenten is werkzaam binnen andere disciplines, zoals de beeldende en audiovisuele kunst, entertainment en het lager of middelbaar onderwijs.⁵⁹

3.2.3 Provincie(s)

Het artistiek kader dat deelnam aan dit onderzoek werkt overwegend in de Randstad: vooral in Utrecht (33%), Noord-Holland (33%) en Zuid-Holland (30%). En ook in Gelderland (26%), Overijssel (25%) en Noord-Brabant (19%) is een groot aantal (mogelijke) afnemers werkzaam.⁶⁰

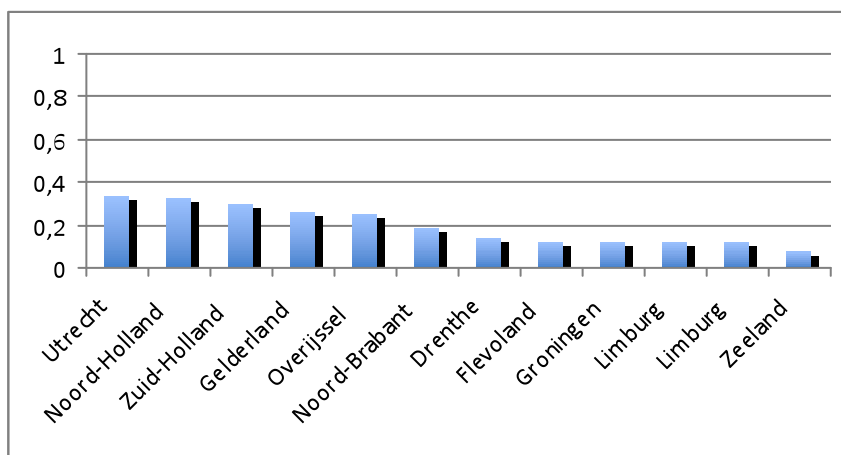
⁵⁶ Vraag 6 Afnemers – Bijlage 2A.

⁵⁷ Vraag 7 Afnemers – Bijlage 2A.

⁵⁸ Vraag 8 Afnemers – Bijlage 2A. Voor definitie 'amateurveld' zie Verklarende Woordenlijst.

⁵⁹ Vraag 3 Afnemers – Bijlage 2A. Bij de mogelijkheid om 'Anderszins namelijk' in te vullen of toelichting te geven bij een antwoord zijn alleen de relevante antwoorden meegenomen in de analyse. De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat verschillende respondenten in meer dan één discipline actief zijn, komt het aantal uit op meer dan 100%.

⁶⁰ Vraag 4 Afnemers – Bijlage 2A. De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat verschillende respondenten in meer dan één provincie actief zijn, komt het aantal uit op meer dan 100%.

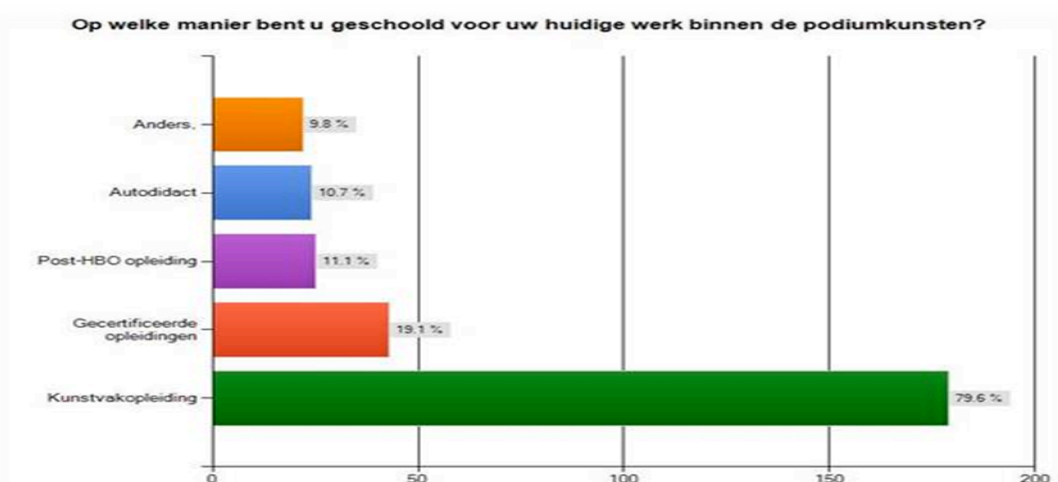
Utrecht	33,3%	Drenthe	13,8%
Noord-Holland	32,9%	Flevoland	12,4%
Zuid-Holland	29,8%	Groningen	12,4%
Gelderland	25,8%	Limburg	12,0%
Overijssel	24,9%	Limburg	12,0%
Noord-Brabant	18,7%	Zeeland	7,6%

Figuur 1. Vraag 4: Provincies afnemers. De aanwezigheid van het artistiek kader (afnemers) in Nederland.

3.2.4 Scholing

Meer dan driekwart van het artistiek kader is geschoold aan een kunstvakopleiding. Tien procent hiervan heeft na afronding van de vakopleiding een post-hbo-opleiding gevolgd. Eén vijfde van de afnemers is opgeleid door middel van een gecertificeerde opleiding. Opvallend is dat tien procent van de afnemers zegt autodidact te zijn: *“Veel zelfscholing door [mij] te verdiepen in honderd tal boeken”*.

Ook is tien procent van de respondenten geschoold door middel van cursussen en trainingen, kaderopleidingen en praktijkervaring die is opgedaan bij amateurverenigingen (‘Anders’).⁶¹

Figuur 2. Vraag 5: Manier van scholing artistiek kader.

⁶¹ Vraag 5 Afnemers – Bijlage 2A. De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat verschillende respondenten meer dan één optie hebben ingevuld, komt het aantal uit op meer dan 100%.

3.2.5 Na- en bijscholing

Meer dan de helft van de respondenten neemt (wel eens) deel aan na/bij/kaderscholingscursussen.⁶²In onderstaande tabel is te zien aan welke soorten na- en bijscholing wordt gedaan en hoe vaak er per jaar aan wordt deelgenomen.⁶³

Per jaar circa	1-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20>	Aantal respondenten (219)
Workshops	37% (82)	5% (11)	0% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	42% (94)
Masterclasses	22% (48)	0% (0)	0,5% (2)	1,5% (1)	0% (0)	0% (0)	24% (51)
Cursussen	21% (46)	1% (2)	0,5% (1)	0,5% (1)	0% (0)	0% (0)	23% (50)
Post-hbo-opleidingen	4,5% (10)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)	4,5% (10)
Andersoortige na- en bijscholingsactiviteiten	4,5% (10)	1% (2)	0,5% (1)	0% (0)	0% (0)	0,5% (1)	6,5% (14)

Figuur 3. Vraag 10: Hoe vaak/welke vorm van na/bijscholing artistiek kader

De percentages geven weer hoeveel procent van de respondenten voor deze optie hebben gekozen. Tussen de haakjes is aangegeven hoeveel respondenten deze keuzemogelijkheid hebben ingevuld. De percentages zijn afgerond tot maximaal 1 cijfer achter de komma.

Een duidelijke voorkeur gaat uit naar het volgen van workshops, waar gemiddeld één tot drie keer per jaar aan deel wordt genomen. Een kwart van de afnemers volgt daarnaast gemiddeld ook één tot drie keer een cursus of een masterclass. Nog geen vijf procent van de respondenten volgt een post-hbo-opleiding en evenveel (semi-)professionals volgt andersoortige na- of bijscholingscursussen. Voorbeelden hiervan zijn: losse (dans)lessen, studiedagen over kunsteducatie en onderlinge instructies/lessen/inspiratieavonden met collega's binnen de eigen discipline. Wat vooral belangrijk wordt gevonden aan na- en bijscholing is het onderlinge contact met collega's. Dit wordt als zeer waardevol gezien vanwege de mogelijkheid om kennis en ervaringen uit te wisselen en feedback te krijgen op de eigen activiteiten.

3.2.6 Reden participatie na/bij/kaderscholing

De belangrijkste reden om aan na- of bijscholing te doen is dat men **kansen wil benutten door zich te blijven ontwikkelen en vernieuwen als professional** (40%).⁶⁴ Bijna 30 procent van de respondenten volgt cursussen **vanwege een interesse in de ontwikkelingen binnen het eigen vakgebied** en bijna 25 procent vindt **netwerken en het ontmoeten van collega's** erg belangrijk.

Het **economische voordeel dat bijscholing oplevert** wordt door het artistiek kader als minst belangrijke reden gezien (5%). Een andere motivatie om aan na- en bijscholing te doen is om **geïnspireerd te raken en nieuwe ideeën op te doen** en ook **“omdat het ook**

⁶² Vraag 9 Afnemers – Bijlage 2A.

⁶³ Vraag 10 Afnemers – Bijlage 2A.

Voor definities van workshops, masterclasses, cursussen en post-hbo-opleidingen zie Verklarende woordenlijst.

⁶⁴ Vraag 11 Afnemers – Bijlage 2A.

gewoon leuk is!”. Over het algemeen zorgt bijscholing er volgens de respondenten voor dat je beter functioneert binnen je eigen vakgebied. Het wordt belangrijk gevonden om met de ontwikkelingen mee te gaan. Een voorbeeld citaat is: *“(…) en ik vind wanneer je een leraar of docent bent, dan ben je aan jezelf verplicht om je te blijven bijscholen”*. Voorbeelden van scholingsactiviteiten waar het kader aan deelneemt zijn een Masteropleiding Kunsteducatie, een cursus Lifelong Learning, Estill Voice Training of een cursus ‘omgaan met groepen’.⁶⁵

3.2.7 Huidig aanbod

Volgens bijna 40 procent van de respondenten **voldoet het huidige aanbod van na- en bijscholing niet**. Argumenten waarom het aanbod niet voldoet zijn dat **de scholingscursussen niet specialistisch genoeg zijn en van een te lage kwaliteit zijn**: *“De bijscholingen zijn inhoudelijk erg beperkt. [Er is] weinig diepgang. Vaak is het om wat informatie te krijgen over een bepaald vakgebied erg interessant. Maar wanneer je op zoek bent naar wat specifieke informatie [dan] zijn de cursussen vaak te breed van opzet. Logisch als je een grote doelgroep wilt bereiken, maar niet effectief wanneer je kwaliteit wilt verhogen”*. Een respondent vulde bij deze vraag in: *“[Er is] te weinig aanbod [en dit is] te onoverzichtelijk en te versnipperd”*. Evenveel respondenten (40%) heeft geen mening over de vraag of het huidige aanbod voldoet of niet. Waarom zoveel afnemers hier geen ideeën over hebben kan verschillende oorzaken hebben: **men heeft nog nooit gezocht naar na- en bijscholingscursussen en/of zich er nog nooit in verdiept**. Andere respondenten geven aan geen duidelijk beeld te hebben van het aanbod van opleidingen en cursussen omdat ze **niet goed genoeg worden geïnformeerd**. Citaat: *“Je hoort niet snel over na-/bijscholingscursussen als je er niet in verdiept, en als zelfstandige zul je dit zelf in de gaten moeten houden”*. **Uiteindelijk vindt nog geen 20 procent dat het huidige aanbod van na- en bijscholingscursussen voor het artistiek kader wel voldoet**.⁶⁶ Sommigen zijn tevreden over het aanbod: *“Ik heb dusver nog niets gemist”*, maar *“Meer aanbod is natuurlijk altijd welkom!”*. Een respondent schreef: *“[Dat] vind ik te negatief, er gebeurt wel degelijk iets. [Maar] er zouden wellicht meer repertoire dagen en discussie momenten over allerlei aan de blaasmuziek gerelateerde onderwerpen kunnen plaatsvinden”*.

3.2.8 Reden geen participatie na/bij/kaderscholing

Iets minder dan de helft van de respondenten doet (nog) niet aan na- of bijscholing. De belangrijkste reden daarvoor is dat er **geen passend aanbod is (15%)**. Met ‘passend aanbod’ wordt meestal bijscholing bedoeld dat gericht is op een bepaald facet van een vakgebied of discipline of op een specifiek onderwerp: citaat: *“[Er is] voornamelijk geen passend aanbod op [het] gebied van slagwerk specifiek”*. Andersoortige redenen voor het niet volgen van scholing zijn van persoonlijke aard: men heeft er **te weinig tijd voor (9%)**, **men heeft er geen geld voor (7%)**, **het aanbod is slecht bereikbaar (4%)** of men heeft simpelweg **geen behoefte aan extra scholing (5%)**. Meer redenen voor het niet volgen van na- en bijscholing zijn: **niet op de hoogte zijn van het aanbod** en het **huidige aanbod te beperkt en/of van slechte kwaliteit vinden**. Een groot aantal respondenten geeft aan slecht op de hoogte te zijn van het aanbod: citaat: *“Ik ben niet goed op de hoogte van wat er allemaal aan na-/bij-/kaderscholings-cursussen is op mijn vakgebied. Hoewel ik er wel in geïnteresseerd zou zijn”*. Ook wordt genoemd dat het aanbod steeds beperkter wordt: *“Het aanbod is sterk afgenomen in de laatste jaren”* en er wordt geklaagd over het niveau van de scholing: *“[Er is] te weinig op hoog niveau”*. Een respondent vulde in dat zelfstudie meer oplevert dan het volgen van na- en bijscholings-cursussen: *“Ik zoek zelf uit hoe ik te werk ga. Het scholingsaanbod gaat slechts op een klein onderdeel in en dan blijf je cursussen volgen, ik doe het zelf sneller, intensiever en beter”*.

---

⁶⁵ Vraag 9 Afnemers – Bijlage 2A.

⁶⁶ Vraag 13 Afnemers – Bijlage 2A.

3.2.9 Gewenste veranderingen

Er is de respondenten die (nog) geen na- en bijscholing volgen gevraagd aan te geven onder welke omstandigheden zij wel na- of bijscholingscursussen zouden willen volgen.⁶⁷ Maar ook het kader dat al doet aan scholing heeft duidelijke ideeën over wat er verbeterd zou kunnen worden. Om een grotere deelname aan dergelijke cursussen te stimuleren moet er volgens de (mogelijke) afnemers verandering komen in de volgende aspecten van scholingsactiviteiten: tijd, kosten, kwaliteit, aanbod, zichtbaarheid en bereikbaarheid.

- **Tijd**

De respondenten gaven in de enquête aan erg weinig tijd te hebben voor extra scholing: *“Als ik één dag in de week echt vrij zou hebben, zou ik best willen bij-/nascholen”*. Er wordt vooral geklaagd over een te beperkt aantal mogelijkheden om cursussen te volgen naast de reguliere werkzaamheden: *“Als dirigent ben je in het weekend en in de avonden druk bezet, juist op dit moment worden cursussen georganiseerd. Ik vind het nog steeds onbegrijpelijk”*. **De cursussen moeten op andere/meer diverse tijdstippen gegeven worden. Dit moet per discipline worden bekeken.**

“Het is inderdaad een wat onsamenvattend aanbod, veel keuze maar vaak niet te doen in verband met tijd/plaats ten opzichte van mijn gewone werk. Wat mij betreft zou de zondag wat vaker ingezet kunnen worden als tijdstip, dan kun je gewoon door werken”.

- **Kosten**

Naast tijd speelt geld ook een belangrijke rol bij het wel of niet volgen van scholingscursussen: *“Het zou meer ‘gewoon’ moeten zijn om cursussen te doen binnen mijn werkomgeving. Je blijven ontwikkelen en je vak (uitvoerend musicus) op pijl kunnen houden is een lastige opgave. Er gaat veel tijd (en energie) naar voorbereiding en studie op je instrument. Helaas is het zo dat de honorering te laag is om je vrij te kunnen kopen en je te ontwikkelen”*. Veel respondenten geven in de toelichting aan weinig geld te hebben voor extra scholing, en zouden een tegemoetkoming in de kosten een oplossing vinden: *“Als (...) mijn werkgever bereid [is] te betalen”* en *“Wanneer de gemeente bereid is te subsidiëren voor scholing. Helaas zal dat de komende jaren niet gaan gebeuren”*. **De cursussen moeten beter betaalbaar worden of financieel gecompenseerd.** Vanwege de hoge financiële last is een gegarandeerde prijs/kwaliteit verhouding van de cursussen van belang.

- **Kwaliteit**

Men is erg ontevreden over de kwaliteit van het huidige aanbod van na- en bijscholingscursussen, 40 procent van alle respondenten zegt dat het huidige aanbod niet voldoet: *“[Er is] weinig aanbod op echt hoog niveau”*. Als voorwaarde van deelname aan een cursus worden onder andere gesteld: een **professionele werkhouding van de cursusleiders** en een **inhoudelijk interessant aanbod op passend niveau**. Zoals een respondent stelde: *“Vooral goede leiding [is gewenst]. Dus niet twee oude dametjes die samen proberen het programma te maken waar ze geen verstand en kunde van hebben, want om dat aan te zien doet te veel pijn aan de ziel”*. Opvallend is dat volgens sommige respondenten na- en bijscholing noodzakelijk is vanwege een gebrek aan kwaliteit binnen de huidige (vak)opleidingen: *“Een opleiding in elke kern, dorp of stad is noodzakelijk voor het muziekonderwijs omdat het aanbod in de reguliere opleiding vermindert”*. **De kwaliteit van de na-/bij-/kaderscholingscursussen moet omhoog.** *“De bijscholingen zijn inhoudelijk erg beperkt. Weinig diepgang. Vaak is het om wat informatie te krijgen over een bepaald vakgebied erg interessant. Maar wanneer je op zoek bent naar wat specifieke informatie zijn de cursussen vaak te breed van opzet. Logisch als je een grote doelgroep wilt bereiken, maar niet effectief wanneer je kwaliteit wilt verhogen”*.

---

⁶⁷ Vraag 11 Afnemers – Bijlage 2A.

- **Passend aanbod**

Hand in hand met het aspect kwaliteit gaat de wens van het artistiek kader om een meer toegepast aanbod van na- en bijscholing: *“Passend aanbod op artistiek gebied ontbreekt. Bijscholingen op financieel/ondernemersgebied zijn/waren er wel maar zijn voor mij niet interessant”* en *“Er is weinig voor zeg maar middenkader (oftewel geen beginner en geen bijna-prof)”*.

Kritiek van veel respondenten is dat in het aanbod de trends niet worden gevolgd en dus niet up-to-date genoeg zijn: *“[Ze] hobbelen altijd achter de werkelijkheid aan....”*. **Er moeten specifiekere cursussen komen, per discipline en per deelaspect of onderwerp.**

Voorbeelden van specifieke scholing waar behoefte aan is bij het kader zijn:

- Didactische vaardigheden, zoals bijvoorbeeld het werken met volwassenen: *“Veel nascholing is gericht op kinderen maar ik geef alleen les aan (jong) volwassenen”*.
- Specifieke deelonderwerpen binnen een vakgebied: *“Ik zou graag een cursus choreografie voor slagwerkgroepen willen doen voor het schrijven van een show maar ook voor een binnenconcert”*.
- Kaderopleidingen: *“Een kaderopleiding internationale- en werelddans specifiek voor de jeugd amateurdans”*.
- Opleidingen voor mensen zonder vakopleiding: *“Er moet meer [na- en bijscholing] gericht voor slagwerk komen zodat we als docenten en dirigenten nog beter ons vak verstaan. Ook voor slagwerkers die willen gaan doceren of dirigeren zonder dat ze conservatorium gaan doen moet (...) aanbod komen”*.

- **Zichtbaarheid**

Een veelgenoemd probleem dat in de enquêtes naar voren komt, is dat men niet goed genoeg op de hoogte is van het huidige aanbod. De manier waarop scholing op dit moment wordt aangeboden laat duidelijk te wensen over. Het blijkt dat men zelf weinig actie onderneemt. Men gaat niet zo snel zelf op zoek naar een masterclass of workshop, pas wanneer het aanbod voorbij komt zullen zij er aan denken dit te gaan doen. **Het aanbod moet zichtbaarder worden gemaakt.** Op de vraag wanneer het artistiek kader vaker deel zou nemen aan na- en bijscholingscursussen antwoordde een respondent: *“Als het vaker op mijn pad wordt aangeboden. Ik heb er tot nu toe weinig van meegekregen dat er zulke dingen zijn”*. Een ander vulde in: *“Als ik per mail van de verschillende cursussen op de hoogte wordt gebracht”*. Om deelname aan cursussen makkelijker te maken moet het aanbod op een overzichtelijkere manier worden aangeboden: *“[Het is] moeilijk te vinden waar er iets wordt georganiseerd”, “[Er is] geen duidelijk profiel van de opleidingen en cursussen”*. Respondenten gaven aan: *“Er mag meer PR gemaakt worden voor bijscholingscursussen (voor docenten)”* en *“Een landelijk overzicht van alle scholing met betrekking tot de kunsten zou prettig zijn”*.

- **Bereikbaarheid**

Vanwege de aspecten tijd en geld speelt ook de bereikbaarheid een rol bij de keuze van het artistiek kader om wel of geen na-/bij-/kaderscholing te volgen. Over het algemeen is het aanbod goed verspreid over het land, maar vaak worden in de Randstad meer specialistische cursussen aangeboden die in de omliggende provincies niet aanwezig zijn. *“Veel na-/bij-/kaderscholing vindt plaats in het westen. Binnen Overijssel heb je ArtEZ die dat organiseert, maar verder mis ik andere activiteiten binnen de provincie, of ik ben er niet van op de hoogte (communicatie)”*. **Het aanbod moet gelijk verdeeld over het land worden aangeboden.** Een goede bereikbaarheid kan de mogelijke afnemer er toe zetten eerder een cursus te volgen. *“Er is genoeg te vinden, alleen moet ik er vaak ver voor reizen”*.

Hoewel een vijfde van de respondenten tevreden is over het aanbod binnen hun vakgebied, wordt aangegeven dat een breder en groter aanbod nog altijd gewenst is. Ook valt op dat Duitsland een aantal keer wordt genoemd als land waar veel passende na- en bijscholings-

activiteiten georganiseerd worden. Wellicht zou Nederland op dit gebied een voorbeeld kunnen nemen aan haar buurland.

3.2.10 Informatievoorziening

Bijna een kwart van alle respondenten die de enquête voor de (mogelijke) afnemers heeft ingevuld geeft aan slecht geïnformeerd te worden over het huidige aanbod van na- en bijscholing. Van degenen die wel goed op de hoogte zijn, laat iets meer dan een kwart zich informeren door **de landelijke instellingen** zoals Kunstfactor, Cultuurnetwerk, de Bond van Orkest-dirigenten of het Theater Instituut Nederland. Iets minder dan een kwart van de respondenten zegt op de hoogte te blijven door **de kunstvakopleidingen**, meestal in de vorm van alumniverenigingen. **Provinciale instellingen** zoals het KCG⁶⁸ in Arnhem houden respondenten op de hoogte van activiteiten in de provincie. **Plaatselijke instellingen** zoals stichtingen en verenigingen, de gemeentes en theater- en dansgroepen voorzien de rest van de respondenten van informatie over scholing.⁶⁹ Andere manieren waarop respondenten geïnformeerd worden over het aanbod zijn via:

- Vakliteratuur: Vaktijdschriften, brochures en gedrukte nieuwsbrieven: *“Bladen zoals ZING en Akkoord”*.
- Multimedia: Door aanmelding voor mailinglijsten, nieuwsbrieven en websites zoals LinkedIn en door het bezoeken van websites.
- Door eigen bezigheden: Sommige respondenten geven zelf na/bij/kaderscholingscursussen of zijn werkzaam bij een culturele instelling, waardoor ze automatisch op de hoogte blijven: *“Als Consulent houd ik me via verschillende wegen op de hoogte”*.
- Collega's: *“Je blijft goed op de hoogte door te netwerken”* en *“Ik ben niet erg actief op zoek, maar kom er vaak in contact mee door middel van collega's en door informatie op vergaderingen”*.
- De eigen werkgever: Na- en bijscholing die wordt aangeboden of aangeraden door de eigen werkgever. Ook wordt men op de hoogte gehouden door interne nieuwsbrieven en e-mails.

Meer dan een derde van de respondenten heeft aangegeven helemaal niet geïnformeerd te worden. Echter, deze keuzemogelijkheid is in de enquête vooral gebruikt om andere manieren weer te geven waarop men wordt geïnformeerd. Het is dus niet aannemelijk dat een grote groep helemaal niet aan informatie komt over na- en bijscholingsactiviteiten.

Veel respondenten hebben het idee niet op de hoogte te zijn van het volledige aanbod van na- en bijscholing, maar weten niet hoe zij wel een volledig overzicht kunnen krijgen: *“Ik probeer op de hoogte te blijven, maar weet het natuurlijk lang niet altijd wanneer dat niet lukt”*. Als reden dat men niet op de hoogte is van het aanbod wordt onder andere opgegeven dat er **geen overkoepelend orgaan aanwezig is** voor zijn/haar kunstdiscipline die deze informatie gestructureerd naar buiten brengt: *“Wat jullie zelf al stellen is volgens mij waar. Er is volgens mij veel aanbod, maar niemand weet hiervan omdat er geen overkoepelende plek is waar alle informatie wordt verzameld. Dit zorgt onder andere voor het missen van workshops, maar ook een wildgroei aan (soms hoge en soms kwaliteitsloze) cursussen/workshops. Door een overzicht te creëren kan volgens mij (als neveneffect) de kwaliteit verhoogd worden. De invulling van de cursussen zelf zullen zich afstemmen op de doelgroep (vraag en aanbod)”*. Een andere reden is dat veel respondenten simpelweg **niet weten waar ze moeten zoeken**. Een gevolg is vaak dat veel artistiek kader, omdat ze er zelf actief naar moeten zoeken, er uiteindelijk **helemaal niet naar op zoek gaat**.

De (semi-)professionals die wel op zoek gaan naar mogelijkheden voor na- en bijscholing **weten vaak niet waar zij geschikte cursussen kunnen vinden**: *“Ik geen idee heb waar je als*

---

⁶⁸ KCG: Het Gelders Kenniscentrum voor kunst en cultuur.

⁶⁹ Vraag 15 Afnemers – Bijlage 2A.

kunstvakdocent een simpel overzicht kunt krijgen dat gericht is op de doelgroep kunstvakdocent en niet op een te breed publiek waardoor je inhoudelijk te weinig uit een cursus haalt". Anderen weten wel hoe zij moeten zoeken, maar doen dit niet meer **vanwege eerdere teleurstellingen**. Zoals een respondent invulde: *"[Ik heb mijn] interesse verloren door niet passend aanbod"*. Daarnaast is aangegeven, dat men het idee heeft dat het aanbod steeds kleiner wordt, waardoor er ook steeds minder te vinden is. *"Het aanbod wordt de laatste tijd minder, te ver, te duur, te weinig vernieuwend"*.

3.2.11 Korte of lange trajecten

Naar welk soort scholingsactiviteiten gaat de voorkeur uit?⁷⁰ Bijna driekwart van de respondenten geeft aan een voorkeur te hebben voor **korte leertrajecten**, zoals workshops en masterclasses. Circa twaalf procent geeft de voorkeur aan **lange leertrajecten**, zoals cursussen en post-HBO-opleidingen; de rest van de afnemers heeft geen voorkeur. De voorkeur gaat vooral uit naar korte trajecten vanwege de aspecten **tijd en geld**: *"[Dat is] qua tijd en kosten goed te plannen en in de hand te houden"*. Aan deze keuze ligt vaak vooral een praktische reden ten grondslag: *"Gezien de beperkte tijd die ik me kan veroorloven [kies ik voor] korte leertrajecten, hoewel ik wel behoefte heb aan langere, vaak 'meer de diepte in' cursussen"*.

3.2.12 Kosten

Gemiddeld willen de afnemers 50-200 euro per jaar uitgeven aan workshops, masterclasses en andersoortige cursussen.⁷¹ Voor langdurige cursussen hebben zij tot 400 euro over. Men is bereid voor post-HBO-opleidingen meer uit te geven, namelijk tot 1000 euro. Slechts 40 procent van de respondenten zegt in aanmerking te komen voor een gehele of gedeeltelijke vergoeding van zijn of haar werkgever, bij 60 procent van de respondenten is dit niet het geval.⁷² Wel voert driekwart van de respondenten de gemaakte kosten aan na- en bijscholing als aftrekpost op bij de belastingen.⁷³ Een respondent gaf het probleem van de kosten voor na- en bijscholing als volgt weer: *"Het is vaak te duur. Bied gereduceerde tarieven aan, zeker voor mensen die het zelf moeten betalen. De belasting geeft meestal niets terug, omdat het onder het drempelniveau blijft"*.

3.2.13 Behoeft

Bijna tweederde van de respondenten denkt dat er binnen zijn of haar discipline grote behoefte is aan meer na- en bijscholing. *"Dat hoor ik van veel mensen om me heen. Dans heeft veel bijscholingsmogelijkheden, maar theater nauwelijks. Wel zakelijk, maar niet inhoudelijk-artistiek"*. Waarom is deze behoefte aanwezig?

- **Uitwisseling**

De respondenten geven aan graag eigen ervaringen te delen met anderen, het liefst met collega's. Geschikte momenten voor het uitwisselen van informatie is tijdens studiedagen, klankbordbijeenkomsten en andersoortige bijeenkomsten. Deze geven het kader de gelegenheid om gedachten uit te wisselen en inspiratie en kennis op te doen. Veel kunstzinnige beroepen zijn erg solistisch waardoor (semi-)professionals zich wel eens eenzaam voelen in hun werkgebied: *"Veel collega's werken jarenlang redelijk individueel en missen feedback of 'voeding"*. Door kennis en informatie met elkaar uit te wisselen voelen zij zich minder alleen en blijven zij beter op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen binnen hun vakgebied.

---

⁷⁰ Vraag 16 Afnemers – Bijlage 2A.

⁷¹ Vraag 17 Afnemers – Bijlage 2A.

⁷² Vraag 18 Afnemers – Bijlage 2A.

⁷³ Vraag 19 Afnemers – Bijlage 2A.

- **Met de tijd mee**

Het wordt zeer belangrijk gevonden om bijgeschoold te blijven, want zo stelde een respondent: “[Het]houdt je scherp en het veld levendig”. Op de hoogte zijn van de laatste ontwikkelingen binnen jouw vakgebied wordt door de respondenten als belangrijke reden genoemd om bijgeschoold te worden: “Er zijn altijd interessante ontwikkelingen. Het is een must om op de hoogte te zijn en je te blijven ontwikkelen als artiest en/of docent”. “Ik merk dat er veel docenten ‘vastgeroest’ zijn in hun lespatronen en daarmee niet meegaan met de ontwikkelingen van tegenwoordig, wat betreft muziekkeuze, maar ook groepsonderwijs en dergelijke”. Vanuit het veld worden hoge eisen gesteld aan de kwaliteit van het onderwijs, zowel aan het onderwijs dat het artistiek kader geeft aan de amateurs, maar ook aan de educatiemogelijkheden voor het artistiek kader zelf: “Tijden en behoeften veranderen snel, om ‘bij’ te blijven is na-/bi-j/kaderscholing noodzakelijk”.

Soort organisatie

Ideën over het soort instelling dat deze na- en bijscholingsactiviteiten zou moeten organiseren lopen uiteen.⁷⁴ Wat zijn de motivaties van de respondenten?⁷⁵

- Volgens meer dan de helft van de respondenten zouden deze scholingsactiviteiten georganiseerd moeten worden door **reeds bestaande organisaties die op landelijk niveau opereren**, zoals bijvoorbeeld Cultuurnetwerk en De Kunstconnectie⁷⁶. “Een landelijke instelling zou input kunnen krijgen vanuit provinciale en lokale instellingen en alles kunnen stroomlijnen: vraag en aanbod op elkaar afstemmen”.

- 40 procent vindt dit een taak van de **kunsvakopleidingen**. “Zij hebben de kennis al in huis”. Een respondent suggereerde: “Waar kunsvakopleidingen zitten moeten ook amateurkunstacademies komen”.

- 35 procent denkt dat **een nieuwe landelijke instelling** die gespecialiseerd is in Bij-/na-/kaderscholing, de oplossing zou zijn; bijvoorbeeld een landelijk georganiseerde amateurkunstacademie zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (Congrescentrum Papendal) en het bedrijfsleven (De Baak). Een respondent schreef: “Misschien kan er ook bij een centrale instelling het hele aanbod bij elkaar gebracht worden, zodat je één portal hebt waarin je kunt vinden wat in het hele land aangeboden wordt.” en “[Een nieuwe landelijke instelling zal zorgen voor] uniformiteit en landelijke regie en controle”. Een respondent stelde zich de instelling als volgt voor: “Een mooie locatie die inspirerend werkt, geheel gericht op de podiumkunsten met een ‘Lifelong Learning’ programma voor allerlei doelgroepen gedurende het gehele jaar”.

- Bij evenveel respondenten gaat de voorkeur uit naar **bestaande organisaties die op provinciaal niveau opereren**, zoals bijvoorbeeld Kunstbalie, het expertisecentrum voor cultuureducatie en amateurkunst in Noord-Brabant of ZIMIHC, het huis voor de amateurkunst in Utrecht. “Ik geef de voorkeur aan op provinciaal niveau opereren. Zij hebben veel contacten in de buurt, weten wat er gevraagd wordt, groot netwerk, groot bereik. Kunsvakopleidingen zijn vaak een eiland op zich, weinig realiteit - vaak ook op HBO scholen etc. Het wordt weer te versnipperd als het op lokaal niveau gebeurt”. Een respondent schreef: “[Ik] heb het idee dat als het provinciaal wordt georganiseerd, de lijntjes korter zijn en het is leuk om met collega's uit de omgeving kennis te maken. Handig voor uitwisseling”.

- Echter, bijna net zoveel voorkeur gaat uit naar **bestaande organisaties die op lokaal niveau opereren**, zoals bijvoorbeeld Centra voor de Kunsten, gemeentes en lokale muziek/dans/theaterscholen. “[Omdat] er lokale behoeften zijn, samenhangend met specifiek aanbod”.

---

⁷⁴ Vraag 21 Afnemers – Bijlage 2A.

⁷⁵ De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat veel respondenten meer dan één optie hebben aangevinkt, komt het aantal uit op meer dan 100%.

⁷⁶ Vraag 20 Afnemers – Bijlage 2A.

Wat vooral naar voren komt is dat samenwerking tussen de instellingen die na- en bijscholing aanbieden op dit moment ontbreekt: *“Vanwege specifieke lokale, regionale en landelijke behoeftes is het wenselijk de verantwoordelijkheden bij die organisaties te leggen, die het werkveld kennen. Onderlinge samenwerking is essentieel!”*. Zoals voor aanvang van dit onderzoek werd verondersteld, blijkt dat het huidige aanbod versnipperd is en dat men niet goed van elkaars activiteiten op de hoogte is. Dit zorgt voor overlap en een gebrek aan controle van de kwaliteit van het aanbod. Een respondent schreef: *“Ik heb in de afgelopen jaren gemerkt dat er binnen een kleine regio geen overleg is (plaatsvindt....) met betrekking tot het plannen van cursussen/bijscholing voor bijvoorbeeld het daaropvolgende jaar. Indien er een beleid zou zijn om vooraf deze keuze bij een landelijk instituut te melden, zou er voorkomen kunnen worden dat er dubbele boekingen plaatsvinden binnen die kleine regio. Ook zouden er landelijk adviezen gegeven kunnen worden ten aanzien van de te plannen bijscholing etc. met het oog op verbreding en verdieping van het landelijk aanbod”*.

Mogelijke oplossingen

Door de respondenten worden verschillende ideeën geopperd om de huidige problemen op te lossen:

- **Een website maken met een volledig overzicht van het aanbod**

Een landelijk overzicht van alle scholing met betrekking tot de podiumkunsten is gewenst. Het oprichten van een website die hier speciaal op is gericht zou een manier zijn om dit te verwezenlijken.

- *“Bundel alle aanbod op een website, dat is overzichtelijk genoeg voor mij. Aanbod moet van hoge kwaliteit zijn, zodat je er echt verder mee komt. Mag heel specifiek zijn. En vooral niet allemaal initiatieven in de Randstad!”*.
- *“Ik denk dat vooral de eerste opzet van een platform veel werk behoeft, maar dat daarna alleen een website goed beheerd moet worden. Volgens mij hoeven er geen enorme evenementen te worden georganiseerd of een heel nieuw orgaan te worden opgericht, maar gewoon een site waar concreet te zien is (en overzichtelijk aangezien kunstvakdocenten zelf nogal chaotisch kunnen zijn en je niet wilt dat ze afhaken) wat het aanbod is. Voor vacatures binnen de kunstsector is de site van het TIN een goed voorbeeld. Iedereen kent de site, de site heeft een betrouwbaar karakter, is overzichtelijk en wordt goed bijgehouden”*.

- **Een intermediair aanstellen**

Er zou een organisatie in werk gesteld kunnen worden die als intermediair optreedt tussen aanbieder en afnemer van na- en bijscholing. Zo zullen zij elkaar sneller vinden en wordt het huidige aanbod volledig benut.

- *“[Een] intermediair dat uitzoekt wat mensen wil en deze koppelt aan iemand die er van weet”*.
- *“Misschien is het daarom ook een idee dat er ergens een soort intermediair komt die makers met een specifieke vraag kunnen koppelen aan mensen die die vraag kunnen beantwoorden. Want er zijn vragen van diverse niveaus”*.

- **Invulling uitgevoerd door mensen uit het veld**

Een van de problemen die door de respondenten wordt genoemd is dat de organisatie van scholingsactiviteiten vaak wordt gedaan door instellingen die als buitenstaander tegen het veld aankijken. Er is behoefte aan organisatie van binnenuit, zodat er direct ingespeeld kan worden op de laatste ontwikkelingen en behoeftes.

- *“Invulling van na/bij/kaderscholing juist veel over laten aan de personen die hierin werkzaam zijn; juist zij weten wat er speelt”*.
- *“Het lijkt me wel verstandig om de organisatie met mensen plaats te laten vinden die werkzaam zijn, of komen uit het werkveld”*.

- **Activiteiten verspreid over het land**

De activiteiten moeten goed verdeeld aanwezig zijn in het land. Hoewel uit deze enquête blijkt dat de verdeling van zowel de na- en bijscholingsactiviteiten als de (mogelijke) afnemers redelijk goed verdeeld zijn over de provincies, ligt nog steeds de nadruk op de Randstad. In elke provincie zou aanbod van hoge kwaliteit aanwezig moeten zijn.

- *“Veel na/bij/kaderscholing vindt plaats in het westen. Binnen Overijssel heb je ArtEZ die dat organiseert, maar verder mis ik andere activiteiten binnen de provincie”.*

4. Resultaten enquêteonderzoek aanbieders

In de bijlagen vindt u de digitale enquête (bijlage 2B), de ingevulde enquêtes (bijlage 3B) en uitleg bij de enquêtevragen (bijlage 4B).

4.1 Inleiding

De respondenten worden beschreven en hun activiteiten en behoeftes op het gebied van na- en bijscholing weergegeven. Dit gebeurt aan de hand van citaten uit de enquêtes; deze zijn in de tekst schuin gedrukt. Opvallende informatie is dikgedrukt weergegeven.

4.2 De (mogelijke) aanbieders van na- en bijscholing

Respondenten

De verkregen informatie is op vertrouwelijke wijze behandeld. De enquêtes zijn anoniem verwerkt. Hoewel een groot aantal respondenten de naam van de instelling heeft ingevuld wordt deze informatie niet verstrekt in dit verslag.

4.2.1 Discipline(s)

Van de 53⁷⁷ respondenten verrichten de meeste instellingen werkzaamheden binnen de disciplines muziek (33), dans (28) en theater (20).⁷⁸ Een aantal van de instellingen is actief binnen twee of drie verschillende disciplines, zoals muziek/dans/theater (2), muziek/dans (1), muziek/muziektheater(1), muziek/theater (1) en theater/dans (1).⁷⁹Bijna een vijfde van de instellingen is actief binnen het muziektheater, zes respondenten binnen de opera en vier binnen de discipline circus. Zes instellingen zijn actief in andere disciplines dan bovengenoemd; zij zijn actief binnen de beeldende en audiovisuele kunst, entertainment en het onderwijs.⁸⁰

4.2.2 Provincies(s)

Culturele instellingen die in Nederland na- en bijscholingsactiviteiten verzorgen zijn zeer verspreid over het land. Het betreft centra voor de kunst, conservatoria, hoge scholen voor de kunsten, dans- en balletscholen en stichtingen en verenigingen voor muziek(educatie).

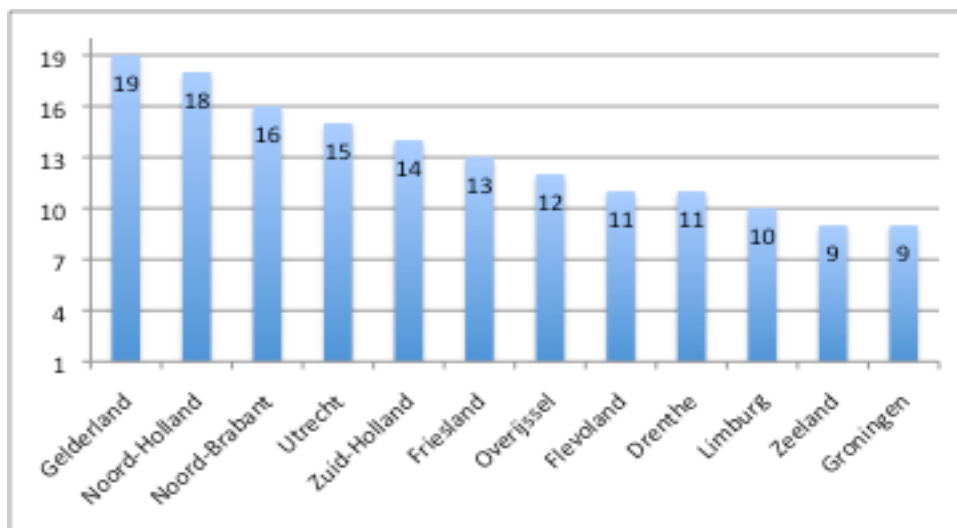
---

⁷⁷ Van de 53 respondenten hebben 3 respondenten niet aangegeven binnen welke discipline(s) zij opereren.

⁷⁸ Omdat verschillende instellingen in meer dan één provincie actief zijn komt het totaal uit op meer dan 53. De getallen geven weer hoeveel instellingen actief zijn in de genoemde provincie.

⁷⁹ Vraag 3 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁸⁰ Bij de mogelijkheid om ‘Anderszins namelijk’ in te vullen of toelichting te geven bij een antwoord, zijn alleen de relevante antwoorden meegenomen in de analyse.

Figuur 4. Vraag 2: Aantal culturele instellingen (aanbieders) die na- en bijscholingsactiviteiten verzorgen, per provincie.

4.2.3 Na- en bijscholing

Bijna driekwart van de respondenten geeft aan na-/bij-/kaderscholing te verzorgen, iets meer dan een kwart doet dit niet. Muziekinstellingen doen het meeste aan na- en bijscholing en ook instellingen die binnen alle podiumkunsten opereren zijn zeer actief. Binnen de disciplines dans en theater wordt hier minder aandacht aan besteed.⁸¹ Van het kwart van de respondenten dat niet doet aan na- en bijscholing is meer dan de helft actief binnen de discipline dans en een derde actief binnen de gehele podiumkunsten. Slechts één muziekinstelling gaf aan geen na- en bijscholing te verzorgen.⁸²

Onderstaande tabel geeft weer hoe vaak cursussen en andersoortige bijscholingsmogelijkheden door de instellingen per jaar worden aangeboden.⁸³

Per jaar circa	1-5	5-10	10-15	15>	Aantal respondenten
Workshops	13	4	1	3	21
Masterclasses	13	1	0	2	16
Cursussen	11	1	0	4	16
Post-hbo-opleidingen	5	0	0	0	5
Andersoortige na- en bijscholingsactiviteiten	8	2	0	1	11

Figuur 5. Vraag 5: Frequentie aangeboden na- en bijscholingsactiviteiten.

⁸¹ Instellingen die aangeven na- en bijscholing aan te bieden, per discipline: muziek (15), alle podiumkunsten (9), dans (4), theater (2), muziek/(muziek)theater (2), muziek/dans (1), dans/theater (1), onbekend (2).

⁸² Vraag 4 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁸³ Vraag 5 Aanbieders – Bijlage 2B. Voor een volledig overzicht van de antwoorden zie bijlage 3A.

Workshops, cursussen en masterclasses worden bij culturele instellingen overwegend één tot vijf keer per jaar aangeboden. Masterclasses en cursussen worden bij ongeveer een vijfde van de respondenten ook vaker aangeboden, vijftien keer per jaar. Bij workshops varieert dit wat meer; vier respondenten hebben aangegeven deze vijf tot tien keer per jaar aan te bieden en drie respondenten zelfs meer dan vijftien keer per jaar. Post-hbo-opleidingen worden het minst aangeboden. Slechts vijf respondenten gaven aan dit één tot vijf keer per jaar te verzorgen. Dit is te verklaren door het feit dat alleen de vakopleidingen post-hbo-opleidingen aanbieden. Daarnaast mogen alleen afgestudeerden van een vakopleiding deelnemen aan een post-hbo-opleiding. Elf respondenten verzorgen andersoortige na- en bijscholing. Voorbeelden daarvan zijn kaderopleidingen, middenkaderopleidingen, coachingstrajecten en studiedagen.

4.2.4 Aantal deelnemers

Aan workshops nemen overwegend twintig (semi-)professionals deel. Voor masterclasses zijn dat vijf tot tien mensen, met een enkele uitschieter naar twintig of dertig deelnemers. Bij cursussen is het overwegend tien tot twintig.⁸⁴ Post-hbo-opleidingen en kaderopleidingen worden gemiddeld door maximaal vijf (semi-)professionals per jaar gevolgd. Bij andersoortige opleidingen is dit zeer verschillend.

Aantal deelnemers	0-5	5-10	10-20	20-30	30>	Aantal respondenten
Workshops	1	3	9	3	5	21
Masterclasses	6	3	3	1	3	16
Cursussen	2	5	9	1	4	21
Post-hbo-opleidingen	6	0	1	0	0	7
Kaderopleidingen	7	1	1	0	0	9
Andersoortige na- en bijscholingsactiviteiten	3	2	3	0	4	12

Figuur 6. Vraag 6: Gemiddeld aantal deelnemers per na-/bijscholingsactiviteit.

4.2.5 De kosten

De kosten van de scholingscursussen zijn uiteenlopend.⁸⁵ Gezien de kortstondige aard van workshops en masterclasses is het logisch dat deze minder duur zijn dan langdurige cursussen. Workshops kosten gemiddeld 80 euro per deelnemer per keer en voor masterclasses wordt ongeveer 120 euro gevraagd. Cursussen kosten gemiddeld 330 euro per deelnemer. De kosten voor post-hbo- en kaderopleidingen verschillen nogal. Dit zal afhankelijk zijn van de duur en de aard van een opleiding. De kosten van een dergelijke opleiding variëren van 0-50 euro tot meer dan 1000 euro persoon.

⁸⁴ Vraag 6 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁸⁵ Vraag 7 Aanbieders- Bijlage 2B.

Kosten per persoon, per keer	€0-50	€50-200	€200-500	€500-1000	€1000>	Aantal respondenten
Workshops	15	4	0	0	0	19
Masterclasses	10	4	1	0	0	15
Cursussen	5	5	8	1	0	19
Post-hbo-opleidingen	3	0	1	1	1	6
Kaderopleidingen	4	0	1	1	3	9
Andersoortige na- en bijscholingsactiviteiten	3	5	2	0	1	11

Figuur 7. Vraag 7: Gemiddeld bedrag na-/bijscholingscursus per deelnemer.

4.2.6 Aanbieden scholing

De belangrijkste reden om na- en bijscholing te verzorgen is ten eerste een **intrinsieke reden**; één derde van de respondenten geeft aan het belangrijk te vinden het artistiek kader scholing te bieden.⁸⁶ Bijna even belangrijk is **de concrete vraag naar scholing van het artistiek kader**. Bij bijna een kwart van de instellingen maakt na- en bijscholing een integraal onderdeel uit van de beleidsvoering en behoort dan ook tot de **beleidstaken**.

Daarnaast geven zes aanbieders aan na- en bijscholingscursussen aan te bieden vanwege **economische redenen**, omdat de instellingen inkomsten verkrijgen uit de aangeboden cursussen.

4.2.7 Niet aanbieden scholing

Iets meer dan een kwart van de respondenten heeft aangegeven geen na- of bijscholing aan te bieden. Als belangrijkste reden wordt genoemd dat hier **geen ruimte voor is binnen de beleidslijnen**. Opvallend is dat drie instellingen aangeven geen na- of bijscholing aan te bieden **omdat er geen afnemers aanwezig zijn**. Dit is tegenstrijdig met wat de aanbieders bovenstaand als belangrijke reden opgeven om scholing aan te bieden; één derde van de aanbieders zegt namelijk dat er **een concrete vraag naar scholing is** (van het artistiek kader). Door een gebrek aan kennis van deze wens om scholing loopt een aantal instellingen mogelijke afnemers mis. Twee instellingen zeggen **geen geld beschikbaar te hebben voor na- en bijscholing**. Opvallend is dat geen van de aanbieders de optie ‘Wij zien de noodzaak niet’ heeft ingevuld. **Er is bij de culturele instellingen een duidelijk besef van de noodzaak van na- of bijscholing voor het artistiek kader**.

Hoewel het om een klein aantal gaat, geeft meer dan een derde van de respondenten (dat nog géén scholing aanbiedt) aan dit niet alsnog te gaan doen. Minder dan een derde van de instellingen heeft hier (nog) geen duidelijke ideeën over. Andere redenen waarom instellingen geen na- of bijscholingscursussen aanbieden zijn onder andere dat dit (nog) niet tot de doelstellingen van de instelling behoort of er (nog) geen tijd voor is om dit binnen de instelling uit te werken. Ook kan een reden zijn dat de instelling zichzelf niet geschikt vindt om scholing aan te bieden: *“Wij verwijzen mensen door naar kunstinstellingen en kunstverenigingen. We zijn er voor iedereen die een vraag heeft op gebied van amateurkunst, maar geven zelf geen cursussen”*. Een andere reden is soms dat zij vinden dat dit niet tot hun taken behoort:

⁸⁶ Vraag 8 Aanbieders – Bijlage 2B.

*“Provinciale steunpunten (zoals bijvoorbeeld Kunstbalie) en lokale bureaus (zoals bijvoorbeeld het bureau voor amateurkunst ‘ArtFact’, voorheen ‘STAK’) voorzien hier al in”.*⁸⁷

4.2.8 Drijfveer artistiek kader

Of de instellingen scholing aanbieden of niet, zij hebben wel ideeën over de drijfveren van het artistiek kader om aan na- en bijscholing te doen. Hun ideeën komen erg overeen met die van de afnemers, zoals besproken in het vorige hoofdstuk.⁸⁸ Als belangrijkste redenen worden genoemd de **interesse in de ontwikkelingen binnen hun eigen vakgebied** en het willen **benutten van kansen door zich te blijven ontwikkelen als professional**. Daarnaast denkt circa een kwart van de respondenten dat **netwerken en het ontmoeten van collega’s** door het artistiek kader erg belangrijk wordt gevonden. De aanbieders denken dat het **economische voordeel van na- en bijscholing** minder belangrijk wordt gevonden. Andersoortige redenen die door twee verschillende instellingen worden genoemd zijn **het delen van kennis met collega’s** en **het volgen van de beleidstrend**.⁸⁹

4.2.9 Behoeftes

Meer dan driekwart van alle respondenten, de (mogelijke) aanbieders van na- en bijscholing, denkt dat er binnen haar discipline(s) behoefte is aan (meer) scholing. Meer dan een vijfde denkt dat hier geen behoefte aan is en minder dan een vijfde van de respondenten heeft hier geen mening over.⁹⁰ Volgens de instellingen zijn er vier aspecten die veroorzaken dat er te weinig geschikt aanbod is van na- en bijscholing voor het artistiek kader:

1. Kwaliteit en professionaliteit ontbreken
2. Behoort niet tot de beleidsdoelstellingen
3. Te weinig geld
4. Te weinig tijd

4.2.10 Onderwijs

Over de kwaliteit van het huidige onderwijs zijn de respondenten niet allemaal even positief: *“Veel 'kader' heeft onvoldoende pedagogische achtergrond en ervaring”* en *“Ik vind dat je een bepaalde mentaliteit en kwaliteit moet hebben om een goede begeleider of coach te kunnen zijn. Niet elke choreograaf, regisseur of anderszins is geschikt met dat speciale talent om opbouwend, ego wegcijferend, te kunnen stimuleren om het maximaal haalbare resultaat uit je deelnemers te kunnen halen”*.

De helft van de respondenten is er ook niet zeker van of er wel voldoende artistiek kader aanwezig is om professionele begeleiding te geven vanuit het amateurveld, bijvoorbeeld in verenigingen of groepen. Volgens de instellingen komt dit doordat professionals er niet vaak voor kiezen om het amateurveld te gaan bedienen: *“Er zijn er wel voldoende, alleen de vraag is of zij het amateurveld willen begeleiden. Vaak zijn profs bezig met hun eigen projecten/ exposities/ voorstellingen in plaats van amateurkunst”*. Toch denken evenveel respondenten dat er wel voldoende mensen in het veld aanwezig zijn die professioneel opgeleid zijn aan kunstvakopleidingen of kaderopleidingen en aan de vraag vanuit het amateurcircuit kunnen beantwoorden.⁹¹ Op de vraag of de aanbieders denken dat er genoeg artistiek kader aanwezig is om hun cursussen te verzorgen denkt opnieuw de helft van de aanbieders dat er voldoende kader aanwezig is. Een derde van de aanbieders denkt echter van niet en de rest van de respondenten heeft hier geen mening over.⁹²

---

⁸⁷ Vraag 11 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁸⁸ Zie Hoofdstuk 3.2.6 ‘Reden participatie na/bij/kaderscholing’.

⁸⁹ Vraag 12 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁹⁰ Vraag 10 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁹¹ Vraag 13 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁹² Vraag 14 Aanbieders – Bijlage 2B.

4.2.11 Lokaal/centraal geregeld

Een vooronderstelling van Kunstfactor is dat het huidige aanbod van na- en bijscholing in Nederland versnipperd is. Na- en bijscholing zou anders georganiseerd kunnen worden. Hoewel met net iets meer dan de helft van de stemmen de voorkeur uitgaat naar een organisatie van na- en bijscholingscursussen die **lokaal geregeld** is in Nederland, kiest twee vijfde voor scholing die **centraal geregeld** is. Minder dan een vijfde van de respondenten geeft aan hier geen mening over te hebben.⁹³

De helft van de respondenten heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor een **lokale organisatie**, vooral vanwege de noodzaak om in te spelen op de specifieke behoeftes ter plaatse: *“Organisatie op lokaal niveau is, ons inziens, veruit het beste. De grotere instellingen zijn te ‘traag’ en te bureaucratisch, die slokken veel te veel geld op terwijl dat weinig oplevert”* en *“Je moet het laagdrempelig houden en in de wijk zelf. Mensen die zich bezig houden met amateurkunst doen dit vaak naast hun werk. Het is daarom belangrijk dat de cursussen worden gegeven in de buurt en makkelijk te bereiken zijn”*. Echter, bij een centrale organisatie wordt het ook belangrijk geacht dat er aandacht is voor de behoeftes ter plaatse. Uiteindelijk worden er door de respondenten een drietal organisatievormen geopperd waarbij de **wisselwerking tussen centrale en lokale activiteiten** voorop staat:

- Een centrale organisatie met een lokale uitvoering:

Een strakke centrale organisatie, maar waar ter plekke ingespeeld kan worden op de behoeftes: *“Landelijke instelling. Daarnaast een organisatie die op provinciaal niveau opereert en moet inspelen op de plaatselijke behoefte”* en *“Centraal geregeld, maar met lokale uitvoeringsplekken”* en *“Deels centraal, maar je wilt ook lokaal kunnen bedienen, inspelen op de behoefte ter plaatse.”*

- Een (inter)provinciale organisatie:

“Interprovinciaal geregeld. Friesland doet muziek, Drenthe theater, Groningen productieleiding etc”.

- Een mengvorm van een centrale, lokale en regionale organisatie:

“Soms centraal geregeld, soms lokaal, soms regionaal, sterk afhankelijk van soort en specialisatie van de cursus” en *“Volgens mij moet het op verschillende niveaus gebeuren, maar is informatie-uitwisseling van belang.”*

4.2.12 Soort organisatie

Ideeën over het soort instelling dat deze na- en bijscholingsactiviteiten zou moeten organiseren lopen uiteen:⁹⁴

- Meer dan een derde van de respondenten vindt dat **bestaande organisaties die op provinciaal niveau opereren** de scholingsactiviteiten zouden moeten organiseren, zoals bijvoorbeeld Kunstbalie, het expertisecentrum voor cultuureducatie en amateurkunst in Noord-Brabant, of ZIMIHC, het huis voor de amateurkunst in Utrecht.

- Bijna een kwart van de respondenten vindt dat er **een nieuwe landelijke instelling moet komen die gespecialiseerd is in na/bij/kaderscholing**, bijvoorbeeld een landelijk georganiseerde amateurkunstacademie zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (Congrescentrum Papendal) en het bedrijfsleven (De Baak).

- Evenveel aanbieders zijn van mening dat **bestaande organisaties die op lokaal niveau opereren**, zoals bijvoorbeeld Centra voor de Kunsten, gemeentes en lokale muziek/dans/theaterscholen, dit moeten organiseren.

- Een achtste van de respondenten zegt dat **bestaande organisaties die op landelijkniveau opereren**, zoals bijvoorbeeld Cultuurnetwerk en De Kunstconnectie, dit zouden moeten doen.

- Evenveel aanbieders spreekt een voorkeur uit voor een organisatie van

---

⁹³ Vraag 15 Aanbieders - Bijlage 2B.

⁹⁴ Vraag 16 Aanbieders – Bijlage 2B.

scholingsactiviteiten **vanuit de kunstvakopleidingen**, eventueel in samenwerking met andere instellingen in de provincie: *“Samenwerking tussen de provinciale instellingen en kunstvakopleidingen, onder andere in het kader van alumnibeleid”*.

Wat uiteindelijk voorop staat bij de respondenten, is **een hoge kwaliteit van het onderwijs**: *“Het gaat in na- en bijscholing om de kwaliteit van de inhoud van de opleiding; een kwalitatief goede logistieke organisatie is een prettige bijkomstigheid”*.

5. Conclusies

5.1 Conclusies over de respons van afnemers/aanbieders van na- en bijscholing

De mogelijke afnemers en aanbieders van na- en bijscholingscursussen bevinden zich verspreid over het land, maar het zwaartepunt van de activiteiten ligt in de Randstad. Driekwart van de culturele instellingen biedt na- en bijscholingscursussen aan voor het artistiek kader.⁹⁵ Hoewel er veel wordt aangeboden, laat slechts de helft van de (mogelijke) afnemers zich bijscholen.⁹⁶ Bijna tweederde van de (mogelijke) afnemers denkt dat er binnen zijn of haar discipline(s) grote behoefte is aan meer na- en bijscholing. Bij de (mogelijke) aanbieders is zelfs meer dan driekwart van de respondenten overtuigd dat daar een behoefte ligt.⁹⁷ Redenen voor het artistiek kader om aan na- en bijscholing te doen komen goed overeen met de ideeën die de aanbieders hebben over waarom het artistiek kader zich zou willen laten bijscholen.⁹⁸

Redenen om na- en bijscholing te doen zijn:

1. Kansen benutten door je te blijven ontwikkelen en vernieuwen als professional.
2. Uit een interesse in de ontwikkelingen binnen het eigen vakgebied.
3. Netwerken en het ontmoeten van collega's.
4. Economische redenen.

Redenen voor culturele instellingen om na- en bijscholing aan te bieden zijn:

1. Intrinsieke redenen.
2. Omdat er een concrete vraag is van het artistiek kader om na- en bijscholing.
3. Het behoort tot de beleidstaken.
4. Economische redenen.

Een belangrijke reden om scholing aan te bieden is de vraag vanuit het veld. Er kan geconcludeerd worden dat er bij de culturele instellingen een duidelijk besef is van de noodzaak van na- en bijscholing en dat zij open staan voor suggesties vanuit het veld.

De wil om aan te bieden

De respondenten zijn zeer begaan met het onderzoeksonderwerp. In beide enquêtes wordt gehamerd op een verbetering van de kwaliteit van het aanbod. Er is behoefte aan een meer gestructureerde organisatievorm en een nauwere samenwerking tussen de verschillende organisatielagen. Er moet beter gecommuniceerd gaan worden over het aanbod. Daarnaast wordt er een beroep gedaan op de bereidheid van instellingen om hier tijd, geld en aandacht aan te besteden. Citaten uit de enquête zijn bijvoorbeeld: *“Het is relatief eenvoudig met bescheiden middelen een dergelijk initiatief van de grond te tillen. Wij denken dat dit binnen enkele jaren zou kunnen floreren als er een goed beleid wordt gevoerd, en vooral met visie ondernemend wordt geïnitieerd”* en *“Ik denk dat iedere instelling die zich daartoe geroepen voelt de mogelijkheid creëert om dit soort cursussen aan te bieden”*.

---

⁹⁵ Zie H4 Enquêtes – afnemers: ‘Na- en bijscholing’.

⁹⁶ Zie H3 Enquêtes – aanbieders: ‘Na- en bijscholing’.

⁹⁷ Vraag 10 Aanbieders – Bijlage 2B.

⁹⁸ De (mogelijke) aanbieders denken dat het artistiek kader zich wil laten bijscholen omdat zij de ontwikkelingen in het eigen vakgebied willen volgen. Als tweede reden wordt het benutten van kansen genoemd. Er is slechts een klein procentueel verschil in beide keuzes.

Volgens de instellingen zijn er vier aspecten die veroorzaken dat er op dit moment te weinig geschikt aanbod is:

1. Kwaliteit en professionaliteit ontbreken.
2. Behoort niet tot de beleidsdoelstellingen.
3. Te weinig geld.
4. Te weinig tijd.

Redenen waarom sommige culturele instellingen er voor gekozen hebben (nog) geen na- en bijscholing aan te bieden zijn:

1. Er is geen ruimte voor binnen de beleidslijnen.
2. Economische redenen: er is geen geld voor.
3. Er zijn geen/te weinig afnemers.

Na- en bijscholing maakt bij veel culturele instellingen geen onderdeel uit van hun beleidslijnen en daarom is er vaak weinig ruimte om hier aandacht aan te besteden. De uitwerking van dergelijke plannen hangt ook samen met het benodigd budget. Duidelijk is dat instellingen pas na- en bijscholing gaan geven wanneer dit specifiek onderdeel uitmaakt van de beleidslijnen. Bovengenoemde aspecten komen overeen met hetgeen de helft van de ondervraagde (semi-) professionals als kritiek leveren op het huidige aanbod. Er is:

1. Te weinig tijd voor scholing.
2. Te weinig geld voor scholing.
3. Een te lage kwaliteit van het aanbod.
4. Een te beperkt aanbod.
5. Een slechte zichtbaarheid van het aanbod.
6. Een slechte bereikbaarheid van het aanbod.

Hoewel het kader aangeeft na- en bijscholingscursussen duur te vinden, komen de scholingsactiviteiten qua prijs zeer overeen met hetgeen zij bereid zijn hier aan uit te geven. De prijs van de cursussen hoeft dus niet aangepast te worden, maar er zou nagedacht moeten worden over een manier waarop de (semi-)professionals toch cursussen kunnen volgen wanneer ze dit niet kunnen betalen. Mogelijke oplossingen zijn het verlenen van subsidies of een tegemoetkoming van de werkgever of de belasting.

Er moet meer worden samengewerkt door de aanbieders onderling. Alleen dan zal de markt gevarieerder en overzichtelijker worden. Ook moet er wisselwerking komen tussen de aanbieder en het artistiek kader. Hoewel de voorkeur van het kader voor korte leertrajecten overeen komt met wat er op dit moment wordt aangeboden, zijn er verschillen te constateren tussen de wensen van het kader en de inhoud van de cursussen. Beide partijen moeten beter naar elkaars activiteiten kijken. Mogelijke manieren om dit te bewerkstelligen worden aangedragen in het volgende hoofdstuk.

5.2 Algemene conclusies

Dit onderzoek is voortgekomen uit de vooronderstelling vanuit Kunstfactor dat het aanbod van na- en bijscholing voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland beperkt en versnipperd is. Door uitbreiding van het eigen vakgebied is een professionele kunstbeoefenaar beter toegerust op de gemengde beroepspraktijk waarin hij zich bevindt en na- en bijscholingscursussen voor de zijn hierbij onmisbaar.

Uit vooronderzoek is gebleken dat er vanuit het veld behoefte is aan na- en bijscholing en dat men zich zorgen maakt over de inhoud van het aanbod. Men ervaart dat door bezuinigingen het aanbod steeds beperkter wordt en daarmee de vraag naar specifieke vormen van scholing

groeit. Uit de afgenomen enquêtes blijkt dat er frictie bestaat tussen het huidige aanbod van na- en bijscholing en de behoeftes vanuit het veld. Deze zijn niet goed op elkaar afgestemd, waardoor de aanbieders en afnemers elkaar vaak mislopen in het culturele veld. Zoals een respondent⁹⁹ stelde: *“Wat jullie zelf al stellen is volgens mij waar. Er is volgens mij veel aanbod, maar niemand weet hiervan omdat er geen overkoepelende plek is waar alle informatie wordt verzameld. Dit zorgt onder andere voor het missen van workshops door mensen, maar ook een wildgroei aan (soms hoge en soms kwaliteitsloze) cursussen/workshops”*.

Op de vraag in hoeverre het aanbod van na- en bijscholing aansluit bij de behoeftes van het artistiek kader is een aantal antwoorden relevant. Ten eerste blijkt dat niet alleen de afnemers ontevreden zijn, maar dat ook de aanbieders vinden dat het huidige aanbod niet voldoet. Ook kan geconcludeerd worden dat na- en bijscholing zeer belangrijk wordt gevonden door zowel de (mogelijke) afnemers als de aanbieders van scholingsactiviteiten voor de (semi-)professionals in de amateurkunst. Er is dus een groot draagvlak voor het belang van na- en bijscholing. Dat het huidige aanbod niet voldoet aan de behoeftes van de afnemers is onder andere te wijten aan de organisatievorm van deze activiteiten. Het aanbod is niet zichtbaar genoeg aanwezig, waardoor slechts een klein deel van het artistiek kader de scholing weet te vinden. En omdat zij geen overzicht hebben van de aanwezige activiteiten heerst vaak het idee dat er geen geschikte cursussen zijn. Het aanbod van na- en bijscholing sluit wellicht beter aan bij de behoeftes van (mogelijke) afnemers dan men denkt.

Het aanbod en de afnemer moeten dichter bij elkaar worden gebracht. Er moet een andere organisatievorm komen voor de na- en bijscholingsactiviteiten voor het artistiek kader. Uit de enquêtes is gebleken dat men niet een eenduidige voorkeur heeft voor de manier waarop dit georganiseerd moet worden (centraal of decentraal), wie dit het beste zou kunnen organiseren (een bestaande instellingen of een nieuwe instelling) en op welk niveau dit zou moeten plaats vinden (op landelijk, provinciaal of lokaal niveau). Over de uitvoering en invulling van na- en bijscholingsactiviteiten verschillen de meningen sterk, maar de respondenten zijn het wel met elkaar eens dat de verschillende instanties die scholing aanbieden beter van elkaars activiteiten op de hoogte moeten worden gesteld. Op deze manier hoeft het aanbod geen overlap te kennen en zal de kwaliteit omhoog gaan. Ook moeten bij de programmering van scholingsactiviteiten de (mogelijke) afnemers betrokken worden. Uit de enquêtes blijkt dat er bij de (semi-)professionals specifieke behoeftes aanwezig zijn en hier zou beter op ingespeeld moeten worden. Onderlinge samenwerking zal de zichtbaarheid en de kwaliteit van het aanbod ten goede komen en het aanwezige aanbod zal beter benut gaan worden.

---

⁹⁹ Een (mogelijke) afnemer van na- en bijscholing.

6. Aanbevelingen

6.1 Randvoorwaarden

Een nieuwe organisatievorm kan op veel verschillende manieren worden ingevuld. Duidelijk is dat het huidige aanbod, ongeacht de vorm waarin dit gaat gebeuren, moet voldoen aan de volgende randvoorwaarden:

1. **Tijd:** Het tijdstip van de scholingsactiviteit moet worden afgestemd met de doelgroep.
2. **Kosten:** Het aanbod moet betaalbaar zijn voor haar doelgroep, bijvoorbeeld doormiddel van tegemoetkomingen.
3. **Kwaliteit:** Het aanbod moet een gegarandeerde prijs/kwaliteit verhouding hebben. Het niveau van de scholing moet omhoog.
4. **Aanbod:** Het aanbod moet worden afgestemd op de wensen van de mogelijke afnemers per discipline.
5. **Zichtbaarheid:** Het aanbod moet duidelijk zichtbaar zijn voor de doelgroep.
6. **Communicatie:** Er moet een goede communicatie zijn tussen de aanbieders onderling. Zo kan het aanbod beter op elkaar worden afgestemd. De aanbieders moeten ook communiceren met de afnemers, zodat het aanbod kan worden afgestemd op de behoeftes van het artistiek kader. Op deze manier zal het aanbod meer uitgebalanceerd zijn en zal er optimaal gebruik van worden gemaakt.
7. **Bereikbaarheid:** Het aanbod moet goed bereikbaar zijn voor de afnemer en verspreid aanwezig zijn in het land. Echter, wanneer de scholing van hoge kwaliteit is en inspeelt op de specifieke behoeftes van de afnemer dan zal deze bereid zijn om meer te reizen voor een cursus of masterclass.

6.2 Mogelijke oplossingen ter verbetering van na- en bijscholing

Meer onderlinge samenwerking en een betere communicatie tussen de aanbieders van na- en bijscholing worden als de belangrijkste verbeterpunten gezien. Hoewel er doormiddel van de enquêtes veel informatie is vergaard, zijn er geen kant- en klare oplossingen te bieden voor de 'problemen' die door de aanbieders en afnemers zijn geconstateerd. Wel worden mogelijke oplossingen aangedragen:

1. Voor een vergroting van de zichtbaarheid moet al het aanbod samen gebracht worden op één website, die laat zien: **Een landelijke agenda van scholingen per discipline en niveau en doelgroep voor de amateurpodiumkunsten.**
2. Een nieuwe organisatie oprichten, specifiek gericht op na- en bijscholingsactiviteiten voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten: een 'Papendal voor de kunst', zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (congrescentrum Papendal): **Een nieuwe instelling, ergens in Nederland, speciaal gericht op na- en bijscholing, die inspeelt op de specifieke wensen per discipline in de vorm van een landelijk georganiseerde amateurkunstacademie.**
3. Een instelling oprichten die al het aanbod inventariseert en dit doorcommuniceert naar de mogelijke afnemers; een organisatie die bemiddelt tussen aanbieder en afnemer en het aanbod en de vraag op deze manier bij elkaar brengt: **Een organisatie aanstellen of oprichten die als intermediair gaat functioneren tussen de aanbieder en de afnemer van na- en bijscholing.**

6.3 Adviezen over de inhoud van het aanbod

De volgende adviezen kunnen van nut zijn voor het culturele veld.

Over de aard van de cursussen voor na- en bijscholing verschillen de meningen sterk. Waar het zwaartepunt ligt is per discipline verschillend. Toch is er een aantal punten te noemen waaraan binnen alle podiumkunstdisciplines behoefte is:

- **Nieuwe ontwikkelingen:** Bijscholing die inspeelt op nieuwe trends en ontwikkelingen.
- **Didactiek:** Veel (semi-)professionals geven aan meer scholing te willen krijgen in het didactische aspect, het lesgeven, van hun werk met amateurs.
- **Verdieping en kwaliteit:** Er is vooral ook behoefte aan scholing waarbij onderwerpen worden uitgediept en waarbij op gepast niveau wordt gedoceerd.
- **Andersoortige scholing:** Andersoortige scholingsmogelijkheden zouden mogen worden uitgebreid. Voorbeelden hiervan zijn goed educatief materiaal dat thuis te gebruiken is zoals artikelen, boeken, websites en Dvd's. Ook is er behoefte aan educatieve lezingen.
- **Zakelijke kennis:** Hoewel veel respondenten aangeven hier al genoeg mogelijkheden voor te hebben, of hier geen belang bij te hebben, is er binnen sommige beroepen, vraag naar scholing over de zakelijke kant van kunst(educatie).

Hoewel het besef er is, heeft niemand nog de bijbehorende problemen naar zich toegetrokken. Uit de respons in de enquêtes blijkt dat er eerder organisaties bestonden die goede voorzieningen boden op het gebied van na- en bijscholing. Door fusies en bezuinigingen zijn veel van deze organisaties verdwenen. Uit verschillende hoeken is te horen dat er vraag is 'naar wat er was'. Bij het creëren van nieuw aanbod zou er dus gekeken kunnen worden naar eerder goedwerkende organisaties, zoals bijvoorbeeld het vroegere 'Unisono'¹⁰⁰ in de muziekwereld.

Behoeftes

De respondenten die hebben aangegeven het huidige aanbod van na- en bijscholing onvoldoende te vinden, hebben suggesties aangedragen voor de verbetering ervan.¹⁰¹ Hieronder volgen deze suggesties met relevante opmerkingen van respondenten. De schuin gedrukte zinnen zijn citaten uit de enquêtes.

- **Nieuwe ontwikkelingen**
  - *Workshops die ingaan op actuele ontwikkeling in het kunstvakonderwijs om zodoende op de hoogte te blijven van de actuele stand van zaken, zodat je aanbod kunt afstemmen op de vraag.*
  - *Kennisoverdracht die aansluit op huidige beleving van muziek door specialisten uit verschillende sectoren.*
  - *Er moet meer ingespeeld worden op de huidige situatie en behoeftes in het amateurcircuit. Aan het aanbod is te zien dat dit nog niet breed wordt gedragen.*
- **Didactiek**
  - *Goed gefundeerde didactische bijscholing. Meer koppeling naar theoretische fundamenten. Intercollegiale consultaties.*
  - *Hoe om te gaan met leerlingen met ADHD en dyslexie. En hoe om te gaan met stress.*
  - *Inspiratie voor kinderlessen.*
  - *Coaching van dirigenten.*

---

¹⁰⁰ Unisono is ontstaan in 2001, na een fusie van de SNK (vocaal), NIB (blazers, drum, march, show, twima) en LOAM (overige amateur muziekorganisaties). In 2007 werd Unisono 'Kunstfactor Muziek'.

¹⁰¹ Vraag 14 Afnemers – Bijlage 2A.

- *Zeer brede opzet van cursussen. Niet alleen de dirigeer-technische kant van het vak, maar ook de didactische kant. Verder meer verdieping in de analyses van grote, historisch belangrijke partituren. Interactie met componisten.*
- *Opleiding tot zangdocent in het amateurcircuit.*

- **Zakelijke kennis**

- *Ondersteuning over vakgerichte zaken [zoals] financiën, rechtspositie e.d.*
- *Professionalisering.*
- *Bijscholing op het gebied van kunstmanagement en organisatie.*

- **Verdieping en kwaliteit**

- *Kwalitatieve inhoudelijk sterk uitgesproken onderwerpen door mensen met veel ervaring op dat gebied.*
- *Meer masterclass van 'kunst meesters' mensen met een uitgesproken visie op hun vak.*
- *Verdiepende cursussen voor mensen die al een kunstvakopleiding hebben genoten; de meeste cursussen zijn voor amateurs.*

- **Andersoortige scholing**

- *Goed leesbaar materiaal (artikelen, boeken, websites).*
- *Goede Dvd's.*
- *Goede lezingen.*

Behoeftes per discipline

Uit de toelichting van de respondenten blijkt dat er specifieke behoefte is aan de volgende vormen van na- en bijscholing binnen de verschillende disciplines:

- **Muziek**

Muziek is in dit onderzoek de discipline die het meest vertegenwoordigd is. In het culturele veld is dit ook het geval. Voorbeelden van specifieke genres en doelgroepen waarbinnen behoefte is aan bijscholing volgens de huidige aanbieders:

- *Draailier en doedelzak: (Na-/bij-)Scholing tot docent draailier of doedelzak.*
- *Kerkmuziek, cantoraat: Cursussen voor amateur- en beroepskerkmusici, rond diverse deelaspecten van het werk.*
- *Koormuziek: Aandacht voor kinderkoor op niveau ontbreekt in de breedte.*
- *Dirigenten: Bijscholing en uitwisseling dirigenten en (Bi-j)Scholing van (amateur)dirigenten d.m.v. cursussen en workshop.*
- *Muziekdocenten: Bijscholing van muziekschooldocenten door middel van cursussen en workshops.*

- **Dans**

Binnen de discipline dans is behoefte aan meer danscursussen en post-hbo-opleidingen, maar er is vooral vraag naar een betere kwaliteit van de bestaande cursussen: *Er is in mijn disciplines aanbod genoeg. Helaas zonder kwaliteitscertificaat, dat bestaat niet in mijn branche.*

- **Theater**

Binnen de discipline theater is behoefte aan allerlei vormen van bijscholing: cursussen die ingaan op de theatermethodiek en vakdidactiek en op nieuwe ontwikkelingen binnen het theater in Nederland: *[Behoeftes aan] alle soorten van bijscholing, voor vakopgeleid of middenkader, voor regisseurs maar ook voor acteurs, voor technici, grimeurs, vormgevers, productiemedewerkers, zakelijke leiding etc.*

7. Evaluatie onderzoek

7.1 Waar heeft het onderzoek niet voldaan?

Er is in de enquêtes voor zowel de afnemers als de aanbieders geïnformeerd naar de discipline(s) waarin de afnemer/instelling werkzaam is/zijn. Hierbij is de keus gegeven tussen de volgende disciplines: muziek, dans, theater, muziektheater, opera en 'anders'. Echter, muziektheater en opera zijn een aantal keren betrokken bij de antwoorden van de respondenten, maar geven geen waardevolle informatie voor dit onderzoek. Een volgende keer zou het beter zijn om de opties te beperken tot de disciplines muziek, dans, theater en 'anders' en hierbij, net als deze keer het geval was, de respondenten de optie te geven om meer dan één discipline aan te vinken.

In het onderzoek is gebruik gemaakt van digitale enquêtes. In de enquête voor de aanbieders zat helaas een fout. De aanbieders die bij vraag 8 hadden ingevuld dat zij na- of bijscholingscursussen aanbieden, kwamen bij vraag 9 terecht, waarin de aanbieder wordt gevraagd om de reden dat zij deze cursussen niet verzorgen. Vraag 9 had automatisch overgeslagen moeten worden door het digitale enquêteprogramma. In de ruimte voor toelichting van deze vraag is een groot aantal keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid om aan te geven dat er een fout zat in de enquête.

7.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Naar aanleiding van dit enquêteonderzoek blijkt er genoeg stof te zijn voor vervolgonderzoek. Voor de uitwerking van een nieuwe organisatievorm van na- en bijscholing in Nederland voldoet dit onderzoek niet. Er zijn verschillende aspecten waar vervolgonderzoek naar gedaan zou kunnen worden:

1. Het blijkt dat de wereld van de amateurpodiumkunsten in Nederland nog niet het gewenste na- en bijscholingsbeleid heeft. Hoewel in dit onderzoek suggesties zijn gedaan voor de invulling van het aanbod zou er per discipline een diepgaand onderzoek verricht kunnen worden naar de specifieke wensen en middelen van de afnemers en de aanbieders. Op deze manier zullen beide partijen van elkaars wensen en beperkingen op de hoogte zijn en kan een realistisch beeld gegeven worden van de mogelijkheden voor de verbetering van het aanbod.
2. Het zou interessant zijn om naar voorbeelden te kijken waar sprake is van een goed werkend systeem voor na- en bijscholing voor het artistiek kader. In onze buurlanden Duitsland, Engeland en Frankrijk is op dit gebied veel te leren. Vooral Duitsland wordt gekenmerkt door een grote aanwezigheid van na- en bijscholingsactiviteiten in alle disciplines en op alle niveaus. Er kunnen vergelijkbare onderzoeken gedaan worden in omliggende landen om een beeld te krijgen van hoe het er in deze landen aan toe gaat op het gebied van na- en bijscholing. Door te kijken naar de landen waar dit reeds goed georganiseerd is, kunnen lessen worden getrokken en een voorbeeld worden genomen voor Nederland. Voorbeelden van goed werkend organisatievormen zouden handvatten kunnen bieden voor een mogelijke nieuwe organisatievorm in Nederland. Vragen die hierbij gesteld zouden kunnen worden zijn:
  - Hoe ziet het aanbod van na- en bijscholing voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten er in Duitsland uit?
  - Op welke manier zijn de na- en bijscholingsactiviteiten in Duitsland georganiseerd?

- Op welke manier verschillen het aanbod en de organisatievorm met Nederland en welke overeenkomsten zijn er te ontdekken?
  - Zou een vergelijkbare organisatie van na- en bijscholingsactiviteiten als voorbeeld kunnen dienen voor Nederland?
3. Ten slotte zou vergelijkbaar onderzoek verricht kunnen worden in andere disciplines. Wellicht komen er gelijkenissen naar voren en zijn er oplossingen te bedenken die vervolgens toepasbaar zijn op de podiumkunsten. Ook zou er naar oplossingen gezocht kunnen worden in organisatievormen buiten de kunstensector, die toepasbaar zijn in de podiumkunstensector.

8. Literatuur en bronnen

Amateurkunst – de feiten. Monitor Amateurkunst in Nederland 2009. Kunstfactor. Utrecht, april 2010.

Appreciative Inquiry. Op zoek naar innovatie, kwaliteit en professionaliteit binnen de sector kunsteducatie en –participatie. Arnhem/Amsterdam: KplusV Organisatieadvies, 2008.

Een ondernemende cultuur. Cultuur als confrontatie. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Rick van der Ploeg, Zoetermeer / Sdu-servicecentrum. Den Haag, 1999.

Kunstenaren in Nederland. Centraal Bureau voor de Statistiek. Voorburg/Heerlen, 2007.

Pots, R. *Cultuur, koningen en democraten. Overheid en cultuur in Nederland.* Nijmegen: SUN, 2002.

Rengers, M. (Diss.) *Economic Lives of Artists. Studies into Careers and the Labour Market in the Cultural Sector.* Utrecht: Universiteit Utrecht, 2002.

Smilde, R. (Diss.) *Musicians as lifelong learners. Discovery through biography.* Delft: Eburon Academic Publishers, 2009.

Smithuijsen, C. [red.] e.a. *Cultuurbeleid in Nederland.* Ministerie van OCW/Boekmanstudies, 2007.

Throsby, D. (1994a), 'A Work Preference Model of Artists' Behaviour', in A. Peacock and I. Rizzo (eds.), *Cultural Economics and Cultural Policies*, Kluwer Academic publishers, Dordrecht: 69–80.

Tolboom, M. *Muziekdocenten in de knel. Een onderzoek naar de werkomstandigheden, werkzaamheden en het welbevinden van muziekdocenten in muziekscholen en centra voor de kunsten.* (Masterthesis Muziekwetenschap) Utrecht: Universiteit Utrecht, 2009.

Vergoossen, F. 'Ramaekers start opleiding. Dirigenten kijken te weinig in de spiegel'. *Dagblad De Limburger/ Limburgs Dagblad.* 30.03.2010: blaasmuziek.

Werkplan Kunstfactor 2010. Kennis in Kunst, jaargang 2. Kunstfactor. Utrecht, oktober 2009.

Websites

www.kunstfactor.nl	Geraadpleegd in de maanden maart tot en met december 2010.
www.cultuurnetwerk.nl	Geraadpleegd op 25.06.2010.
www.cultuur-ondernemen.nl	Geraadpleegd op 10.02.2011.
www.certificering-ka.nl	Geraadpleegd op 21.01.2011.
www.hanze.nl/NR	Geraadpleegd op 12.12.2010.
www.aecinfo.org	Geraadpleegd op 20.12.2010.

Interviews

In de maanden april en mei 2010 zijn er ongestructureerde interviews afgenomen met werknemers van Kunstfactor. Voorbeelden van vragen die zijn gesteld in de interviews:

- *Wat zijn de eigen ervaringen uit het veld met na- en bijscholing?*
- *Wat is het aanbod van na- en bijscholing voor het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland?*
- *Waar ligt de behoefte bij het artistiek kader op het gebied van na- en bijscholing?*

Enquêtes

In de maanden mei, juni en juli 2010 zijn de digitale enquêtes beschikbaar gesteld via het digitale enquêteprogramma SurveyMonkey (www.surveymonkey.nl).

Verklarende woordenlijst

Amateurkunst

Het beoefenen van kunst, uit passie, liefhebberij of engagement, zonder daarmee primair in het levensonderhoud te willen voorzien.

Amateurveld

De georganiseerde amateurkunst (de verzameling van verenigingen, stichtingen en andersoortige organisaties binnen de amateurkunst) en de ongeorganiseerde amateurkunst.

Artistiek kader

De professionals en semiprofessionals die artistiek leiding geven binnen de kunsten. Het zijn de mensen die (semi-)professioneel, soms ook niet-beroepsmatig, de artistieke koers helpen uitstippelen en een bepalende inbreng hebben in het artistieke product of resultaat.

Bestuurlijk en/of organisatorisch kader

De mensen, die soms met gerichte kennis van zaken, maar vaak ook op basis van goede wil het bestuurlijk en organisatorisch beleid vorm geven en bestuurlijke en organisatorische taken op zich nemen en (laten) uitvoeren.

Cursus

Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied. Tijdens een cursus kunnen zowel cognitieve als praktische kennis en vaardigheden worden bijgebracht.

Gecertificeerde opleiding

Een opleiding die voldoet aan inhoudelijke en organisatorische eisen en op grond daarvan een erkenning of keurmerk heeft. Binnen het hoger onderwijs wordt gesproken van een 'geaccrediteerde opleiding'.

Gebounced e-mail

Een e-mail die niet kan worden afgeleverd bij de geadresseerde en teruggestuurd wordt naar de afzender, veroorzaakt door een volle inbox of doordat het e-mailadres niet (meer) bestaat.

Gemengde beroepspraktijk

Manier van inkomensverwerving waarbij verschillende soorten werkzaamheden worden uitgevoerd. Bij het artistiek kader betekent dit vaak het verdienen van geld als uitvoerend kunstenaar in combinatie met docentschap en/of ontwerpen, componeren, organiseren etc.

Hbo-opleiding

Een opleiding binnen het hoger beroepsonderwijs.

Kaderopleiding

Een vervolgopleiding bedoeld voor het artistiek kader en de gevorderde amateur die zich wil bekwamen in het lesgeven/dirigeren, die gericht is op het aanleren van didactische, leidende en artistiek-beleidsmatige vaardigheden en competenties.

Masterclass

Een openbare praktijkles die door een expert wordt gegeven aan een selecte groep leerlingen (specialisten) in een bepaald vakgebied, op hoog niveau. De les laat zien hoe je op topniveau

werkt aan een artistiek product of resultaat en hoe je iemand inspireert en tot grote hoogte stuwt.

Middenkaderopleiding

Een vakopleiding op mbo-niveau.

Mbo-opleiding

Een opleiding binnen het middelbaar beroepsonderwijs; leidt op voor kennis, vaardigheden en beroepen met een meer praktische invalshoek.

Na- en bijscholing

Nascholing en/of bijscholing van het artistiek kader. Deze vorm van na- en bijscholing wordt ook wel kaderscholing genoemd. Deze scholing kan zijn in de vorm van een workshop, een masterclass, een cursus of een post-hbo-opleiding.

Post-hbo-opleiding

Een opleiding die pas toegankelijk is na afronding van een vakopleiding op hbo niveau.

(Semi-)Professionals in de amateurkunst

Professionals in de amateurkunst hebben een vakopleiding afgerond en eventueel een post-hbo-opleiding. Onder semiprofessionals worden diegenen verstaan die zich op een andere manier hebben laten scholen dan door een vakopleiding. Vormen van andersoortige scholing zijn: gecertificeerde opleidingen, cursussen, workshops, masterclasses en/of door opgedane ervaring in het veld. Functies in de amateurpodiumkunsten die (ook) uitgeoefend worden door (semi-)professionals zijn: docent kunsteducatie, dirigent, choreograaf, regisseur en theatermaker.

Vakopleiding

Een opleiding die systematisch en intentioneel wordt gegeven aan (toekomstige) beroepsuitoefenaars om hen te voorzien van kennis, vaardigheden en attitude die nodig zijn om een welbepaald beroep te kunnen (blijven) uitoefenen. De professionals die werkzaam zijn in de sector amateurkunst/kunsteducatie hebben vaak een kunstvakopleiding gevolgd.

Workshop

Een workshop is een activiteit van één of meerdere dagdelen waarbij deelnemers specifieke kennis verwerven over een onderwerp. Kenmerkend voor de meeste workshops, is de actieve rol van de deelnemer. Dit uit zich onder andere in de mogelijkheid tot intensieve discussie en het uitoefenen en verbeteren van vaardigheden. De workshopleider is aanwezig om bij te sturen en informatie te geven.

Lijst van figuren

	Pagina	
Figuur 1	Provincies afnemers. De aanwezigheid van het artistiek kader (mogelijke afnemers van na- en bijscholingsactiviteiten) in Nederland	16
Figuur 2	Manier van scholing artistiek kader	16
Figuur 3	Gemiddelde deelname na/bijscholing per jaar per activiteit	17
Figuur 4	Provincies aanbieders. De aanwezigheid van culturele instellingen (aanbieders) in Nederland die na- en bijscholingsactiviteiten verzorgen	27
Figuur 5	Frequentie aangeboden na/bijscholingsactiviteiten	27
Figuur 6	Gemiddeld aantal deelnemers per scholingsactiviteit	28
Figuur 7	Gemiddeld bedrag na/bijscholingsactiviteit per deelnemer	29

Lijst van bijlagen

		Pagina
Bijlage 1	Overzicht aangeschreven aanbieders/afnemers	48
Bijlage 2A	Enquête afnemers	49
Bijlage 2B	Enquête aanbieders	55
Bijlage 3A	Respons afnemers	61
Bijlage 3B	Respons aanbieders	68
Bijlage 4A	Uitleg bij enquêtevragen afnemers	76
Bijlage 4B	Uitleg bij enquêtevragen aanbieders	78
Bijlage 5A	Brief aan afnemers in e-mail uitnodiging	80
Bijlage 5B	Brief aan aanbieders in e-mail uitnodiging	81
Bijlage 5C	Brief aan aanbieders in e-mail uitnodiging	82

Bijlagen

Bijlage 1 Overzicht aangeschreven aanbieders/afnemers

Aanbieders

Podiumkunsten (muziek/ dans/ theater/muziektheater)

- Post-hbo-opleidingen
- Provinciale instellingen vertegenwoordigers amateurkunst
- Consulenten artistiek kader

Muziek

- Vakopleidingen (hbo)
- Kaderopleidingen
- Mbo-opleidingen
- Landelijke koepelorganisaties
- Muziekscholen
- Stichtingen, verenigingen
- (Particuliere) Na- en bijscholingscursussen

Dans

- Vakopleidingen (hbo)
- Kaderopleidingen
- Mbo-opleidingen
- Dansscholen

Theater

- Vakopleidingen (hbo)
- Kaderopleidingen
- Mbo-opleidingen
- Particuliere theateropleidingen

Afnemers

Muziek

- Dirigenten
- Vakdocenten muziek vocaal/instrumentaal
- Componisten

Dans

- Choreografen
- Vakdocenten dans
- Artistiek leiders

Theater

- Regisseurs
- Middenkader regisseurs (mbo)
- Vakdocenten theater
- Artistiek leiders

Bijlage 2A Enquête afnemers

Onderzoek na/bijscholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers

Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de Amateurkunst in Utrecht, inventariseert welke inhoudelijke na- en bijscholingsactiviteiten op dit moment binnen de amateurpodiumkunsten worden ontplooid en welke behoeftes er op dit gebied zijn in Nederland. Verondersteld wordt, dat het huidige aanbod van na- en bijscholingscursussen beperkt en versnipperd is. Kunstfactor onderzoekt wat het aanbod is en wat de behoeftes van de (mogelijke) afnemers van deze na- en bijscholingscursussen zijn.

Onder het artistieke kader worden de professionals in de amateurpodiumkunsten verstaan, die werkzaam zijn binnen de kunst en de kunsteducatie. Hierbij moet gedacht worden aan kunsteducatie docenten, dirigenten, regisseurs, choreografen en theatermakers.

Doel van dit onderzoek is om tot aanbevelingen te komen voor de in- en aanvulling van het cursusaanbod in Nederland op het gebied van na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten.

1. Wat is uw naam? *Optioneel*

1. Wat is uw beroep?

1. In welke discipline(s) bent u werkzaam?

- Muziek
- Dans
- Theater
- Muziektheater
- Opera
- Circus
- Anders,

namelijk:

2. In welke provincies bent u werkzaam?

☐ Noord-Holland	☐ Friesland	☐ Gelderland
☐ Zuid-Holland	☐ Drenthe	☐ Noord-Brabant
☐ Utrecht	☐ Overijssel	☐ Limburg
☐ Groningen	☐ Flevoland	☐ Zeeland

Onderzoek na/bij/scholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers

1. Op welke manier bent u geschoold voor uw huidige werk binnen de podiumkunsten?

- Kunstvakopleiding
 Post-HBO opleiding
 Gecertificeerde opleidingen
 Autodidact
 Anders,

namelijk:

1. Wat is uw geslacht?

2. Wat is uw leeftijd?

1. Hoe lang bent u al werkzaam in het amateurveld?

1. Neemt u wel eens deel aan na/bij/kader scholingscursussen?

[Meer antwoorden mogelijk]

- JA
 NEE, te weinig tijd
 NEE, geen behoefte
 NEE, te duur
 NEE, geen passend aanbod
 NEE, slechte bereikbaarheid cursussen
 NEE, anderszins

namelijk:

1. U heeft aangegeven deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen.

Hoe vaak per jaar neemt u deel aan welk(e) soort(en) scholingscursussen?

.. keer per jaar

Workshops [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen]

Masterclasses [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied]

Cursussen [* Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied]

Post-HBO opleiding(en)

Anderszins, namelijk

Toelichting:

Onderzoek na/bijScholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers

1. Wat is de belangrijkste reden dat u aan na/bij/kaderscholing doet?

Indien u (nog) niet aan na/bij/kaderscholing doet, wat zou voor u de belangrijkste reden zijn om dit wel te gaan doen?

- Ik wil mij blijven ontwikkelen/vernieuwen als professional
- Economisch voordeel na na/bij/kaderscholing
- Interesse in ontwikkelingen binnen vakgebied
- Netwerken, collega's ontmoeten
- Anderszins,

namelijk:

2. * Alleen invullen indien van toepassing *

U heeft aangegeven (nog) niet deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen.

Onder welke omstandigheden zou u dit wel doen?

1. Voldoet naar uw mening het huidige aanbod van de na/bij/kaderscholingscursussen?

- Ja
- Nee
- Weet niet

Toelichting

1. U heeft aangegeven het huidige aanbod van de na/bij/kaderscholing onvoldoende te vinden.

Waar heeft u specifiek behoefte aan?

Onderzoek na/bij/scholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers

1. Bent u op de hoogte van het huidige aanbod van na/bij/kaderscholingscursussen?

- Ja. Ik blijf op de hoogte door Kunstvakopleidingen, namelijk:
- Ja. Ik blijf op de hoogte door Landelijke instellingen, namelijk:
- Ja. Ik blijf op de hoogte door Provinciale/Plaatselijke instellingen, namelijk:
- Nee. Ik ben niet op de hoogte. Dit komt doordat:

Toelichting

1. Waar gaat uw voorkeur naar uit?

- Korte leertrajecten: Workshops, Masterclasses
- Lange leertrajecten: Cursussen, Post-HBO opleidingen
- Geen voorkeur

Toelichting:

1. Hoeveel geld wilt/kunt u per jaar uitgeven aan na/bij/kaderscholing?

Circa .. euro

Workshops	<input type="text"/>
Masterclasses	<input type="text"/>
Cursussen	<input type="text"/>
Post-HBO opleidingen	<input type="text"/>
Andersoortige cursussen	<input type="text"/>

1. Komt u in aanmerking voor een geheel/gedeeltelijke vergoeding van uw werkgever?

- Ja
- Nee

1. Geeft u uw gemaakte kosten op bij de belasting?

- Ja
- Nee

Onderzoek na/bij/scholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers

1. Denkt u dat er binnen uw discipline(s) behoefte is aan (meer) na/bij/kaderscholing?

- Ja
 Nee
 Weet ik niet

Motiveer uw antwoord

1. Een vooronderstelling vanuit Kunstfactor is dat het aanbod van de na/bij/kaderscholingscursussen versnipperd is.

Wat zou naar uw mening de ideale vorm van na/bij/kaderscholing zijn in Nederland?

- Centraal geregeld in Nederland omdat
 Lokaal geregeld in Nederland omdat
 Geen voorkeur

Toelichting

1. Wie zou dit volgens u moeten organiseren?

Motiveer uw antwoord.

- Kunstvakopleidingen
- Bestaande organisaties die op landelijk niveau opereren, zoals bijvoorbeeld HBO-instellingen, Cultuurnetwerk, De Kunstconnectie
- Bestaande organisaties die op provinciaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld een instelling voor Kunst & Cultuur
- Bestaande organisaties die op lokaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld Centra voor de Kunsten, lokale muziek/dans/theaterscholen
- Een nieuwe landelijke instelling die gespecialiseerd is in bij/na/kaderscholing, bijvoorbeeld een landelijk georganiseerde amateurkunstacademie zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (Congrescentrum Papendal) en het bedrijfsleven (De Baak)

Toelichting:

1. Heeft u specifieke ideeën over de invulling van na/bij/kaderscholing in Nederland?

Graag horen wij uw mening!

Onderzoek na/bijScholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers

U bent aan het einde gekomen van deze enquête.
Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 2B Enquête aanbieders

Onderzoek na/bijscholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders

Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de Amateurkunst in Utrecht, inventariseert welke inhoudelijke na- en bijscholingsactiviteiten op dit moment binnen de amateurpodiumkunsten worden ontplooid en welke behoeftes er op dit gebied zijn in Nederland. Verondersteld wordt, dat het huidige aanbod van na- en bijscholingscursussen beperkt en versnipperd is. Kunstfactor onderzoekt wat het aanbod is en wat de behoeftes zijn van de (mogelijke) afnemers van deze na- en bijscholingscursussen.

Onder het artistieke kader worden de professionals in de amateurpodiumkunsten verstaan, die werkzaam zijn binnen de kunst en de kunsteducatie. Hierbij moet gedacht worden aan kunsteducatie docenten, dirigenten, regisseurs, choreografen en theatermakers.

Doel van dit onderzoek is om tot aanbevelingen te komen voor de in- en aanvulling van het cursusaanbod in Nederland op het gebied van na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten.

1. Wat is de naam van uw instelling?

2. In welke provincie is uw instelling actief?

 Noord-Holland Friesland Gelderland Zuid-Holland Drenthe Noord-Brabant Utrecht Overijssel Limburg Groningen Flevoland Zeeland

3. In welk(e) discipline(s) is uw instelling actief?

 Muziek Dans Theater Muziektheater Opera Circus Anders

namelijk:

* 4. Biedt uw instelling na/bij/kader scholingscursussen aan voor het artistiek kader (choreografen, dirigenten, regisseurs, kunstdocenten)?

 Ja Nee

Onderzoek na/bijscholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders

5. Mijn instelling biedt de volgende cursus(sen) gemiddeld per jaar aan:

	Per jaar circa
Aantal Workshops per jaar [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen] circa:	<input type="text"/>
Aantal Masterclasses per jaar [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied] circa:	<input type="text"/>
Aantal cursussen per jaar [* Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied] circa:	<input type="text"/>
Aantal Post-HBO opleidingen:	<input type="text"/>
Andersoortige bijscholingscursussen circa:	<input type="text"/>
namelijk:	<input type="text"/>

6. Hoeveel deelnemers doen gemiddeld mee aan deze cursussen?

* Alleen invullen waar van toepassing *

	Gemiddeld aantal deelnemers:
Aantal deelnemers Workshops [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen] circa:	<input type="text"/>
Aantal deelnemers Masterclasses [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied] circa:	<input type="text"/>
Aantal deelnemers Cursussen [* Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied] circa:	<input type="text"/>
Gecertificeerde kaderopleidingen circa:	<input type="text"/>
Aantal deelnemers Post-HBO opleidingen circa:	<input type="text"/>
Aantal deelnemers Andersoortige cursussen circa:	<input type="text"/>

7. Voor hoeveel euro biedt u de cursus(sen) (all inclusive) per persoon aan?

* Alleen invullen waar van toepassing *

	Circa .. euro
Workshops [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen]	<input type="text"/>
Masterclasses [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied]	<input type="text"/>
Cursussen [* Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied]	<input type="text"/>
Gecertificeerde kaderopleidingen	<input type="text"/>
Post-HBO opleidingen	<input type="text"/>
Andersoortige cursussen	<input type="text"/>
Toelichting	<input type="text"/>

Onderzoek na/bijScholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders

8. Wat is de reden dat uw instelling deze bij/na/kaderscholingscursussen aanbiedt?

- Economische redenen (onze instelling verkrijgt inkomsten uit de cursussen)
- Intrinsieke redenen (onze instelling vindt het belangrijk het artistiek kader na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden)
- Taken (het aanbieden van deze na/bij/kaderscholingscursussen behoren tot onze beleidstaken)
- Er is een concrete vraag vanuit de afnemers (het artistiek kader)
- Anderszins.

namelijk:

9. * Alleen invullen indien van toepassing *

U heeft aangegeven geen na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden.

Wat is de reden dat uw instelling dit niet aanbiedt?

- Financieel niet mogelijk
- Wij zien de noodzaak niet
- Geen ruimte voor binnen beleidslijnen
- Geen afnemers aanwezig
- Anderszins.

namelijk:

10. Denkt u dat er binnen uw discipline(s) behoefte is aan (meer) na/bij/kaderscholing?

- Ja
- Nee
- Geen mening

Graag een toelichting in welke discipline (muziek/dans/theater/overige) en welk soort na/bij/kaderscholing (Workshops/Masterclasses/Cursussen/Post-HBO opleidingen/ Anderszins) volgens u behoefte is.

Onderzoek na/bijscholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders

**11. U heeft aangegeven geen na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden.
Ziet u reden om na/bij/kaderscholingscursussen aan te gaan bieden in de nabije toekomst?**

- Ja
 Nee
 Weet ik niet

Toelichting

12. Wat is volgens u de drijfveer van het artistiek kader om deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen wanneer deze worden aangeboden?

- Kansen benutten, ontwikkeling van de professional
 Economisch voordeel na scholing
 Interesse in ontwikkelingen binnen vakgebied
 Netwerken, collega's ontmoeten
 Anderszins,

namelijk:

13. Denkt u dat er voldoende artistiek kader (professioneel opgeleid aan kunstvakopleidingen of kaderopleidingen) aanwezig is om de behoeftes aan professionele begeleiding vanuit het amateurveld (bijvoorbeeld in verenigingen of groepen) te bedienen?

- Er zijn VOLDOENDE geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader [* Kunstdocenten, choreografen, regisseurs, dirigenten] en HBO-opgeleide makers om de verenigingen en groepen professioneel te begeleiden.
 Er zijn ONVOLDOENDE geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader [* Kunstdocenten, choreografen, regisseurs, dirigenten] en HBO-opgeleide makers om de verenigingen en groepen professioneel te begeleiden.
 Geen mening

Toelichting

Onderzoek na/bijScholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders

14. Zijn er volgens u voldoende geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader [* Kunstdocenten, choreografen, regisseurs, dirigenten] en HBO-opgeleide makers om uw na- en bijscholingscursussen te verzorgen?

- Ja, er zijn VOLDOENDE geschikte professionals om onze na- en bijscholingscursussen te verzorgen.
- Nee, er zijn ONVOLDOENDE geschikte professionals om onze na- en bijscholingscursussen te verzorgen.
- Geen mening

15. Een vooronderstelling vanuit Kunstfactor is dat het aanbod van na/bij/kaderscholingscursussen versnipperd is. Wat zou naar uw mening de ideale vorm van deze cursussen zijn in Nederland?

- Centraal geregeld in Nederland
- Lokaal geregeld in Nederland
- Geen mening

Toelichting

16. Wie zou dit volgens u moeten organiseren?

Motiveer uw antwoord.

- Kunstvakopleidingen
- Bestaande organisaties die op lokaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld Centra voor de Kunsten, lokale muziek/dans/theaterscholen
- Bestaande organisaties die op provinciaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld instellingen voor Kunst & Cultuur
- Bestaande organisaties die op landelijk niveau opereren, zoals bijvoorbeeld Cultuurnetwerk, De Kunstconnectie
- Een nieuwe landelijke instelling die gespecialiseerd is in na/bij/kaderscholing, bijvoorbeeld een landelijk georganiseerde amateurkunstudie zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (Congrescentrum Papendal) en het bedrijfsleven (De Baak)

Toelichting

17. Heeft u nog ideeën over de invulling van na/bij/kaderscholing binnen de podiumkunsten in Nederland?

Graag horen wij uw mening!

Onderzoek na/bijsholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders

U bent aan het einde gekomen van deze enquête.
Hartelijk dank voor uw medewerking!

Bijlage 3A Respons afnemers

Verklaring enquêteresultaten

<i>Response percent</i>	Hoeveel procent van de respondenten voor dit antwoord hebben gekozen
<i>Response count</i>	Hoeveel respondenten de vraag hebben beantwoord
<i>Answeredquestion</i>	Hoeveel respondenten deze vraag hebben ingevuld
<i>Skippedquestion</i>	Hoeveel respondenten de vraag hebben overgeslagen

Onderzoek na/bijbscholing artistiek kader podiumkunsten Afnemers		SurveyMonkey	
1. Wat is uw naam? *Optioneel*			
		Response Count	
			162
	answered question		162
	skipped question		80
2. Wat is uw beroep?			
		Response Count	
			228
	answered question		228
	skipped question		14
3. In welke discipline(s) bent u werkzaam?			
		Response Percent	Response Count
Muziek		61,0%	141
Dans		27,3%	63
Theater		30,7%	71
Muziektheater		15,2%	35
Opera		6,1%	14
Circus		1,7%	4
Anders,		11,7%	27
	namelijk:		39
	answered question		231
	skipped question		11

4. In welke provincies bent u werkzaam?			
		Response Percent	Response Count
Noord-Holland		32,9%	74
Zuid-Holland		29,8%	67
Utrecht		33,3%	75
Groningen		12,4%	28
Friesland		10,7%	24
Drenthe		13,8%	31
Overijssel		24,9%	56
Flevoland		12,4%	28
Gelderland		25,8%	58
Noord-Brabant		18,7%	42
Limburg		12,0%	27
Zeeland		7,6%	17
		answered question	225
		skipped question	17

5. Op welke manier bent u geschoold voor uw huidige werk binnen de podiumkunsten?			
		Response Percent	Response Count
Kunstvakopleiding		79,6%	179
Post-HBO opleiding		11,1%	25
Gecertificeerde opleidingen		19,1%	43
Autodidact		10,7%	24
Anders,		9,8%	22
		namelijk:	46
		answered question	225
		skipped question	17

6. Wat is uw geslacht?			
		Response Percent	Response Count
Man		43,9%	100
Vrouw		56,1%	128
		answered question	228
		skipped question	14

7. Wat is uw leeftijd?			
			Response Count
			229
		answered question	229
		skipped question	13

8. Hoe lang bent u al werkzaam in het amateurveld?			
			Response Count
			216
		answered question	216
		skipped question	26

9. Neemt u wel eens deel aan na/bij/kader scholingscursussen? [Meer antwoorden mogelijk]			
		Response Percent	Response Count
JA		65,4%	140
NEE, geen behoefte		5,6%	12
NEE, geen passend aanbod		18,7%	40
NEE, anderszins		9,3%	20
NEE, te weinig tijd		11,7%	25
NEE, te duur		8,4%	18
NEE, slechte bereikbaarheid cursussen		5,1%	11
		namelijk:	61
answered question			214
skipped question			28

10. U heeft aangegeven deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen. Hoe vaak per jaar neemt u deel aan welk(e) soort(en) scholingscursussen?								
.. keer per jaar								
	0	1-3	3-5	5-10	10-15	15-20	20>	Response Count
Workshops [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen]	5,1% (5)	82,8% (82)	11,1% (11)	1,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	99
Masterclasses [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied]	17,7% (11)	77,4% (48)	0,0% (0)	3,2% (2)	1,6% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	62
Cursussen [* Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied]	13,8% (8)	79,3% (46)	3,4% (2)	1,7% (1)	1,7% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	58
Post-HBO opleiding(en)	67,7% (21)	32,3% (10)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	31
Anderszins, namelijk	30,0% (6)	50,0% (10)	10,0% (2)	5,0% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	5,0% (1)	20
							Toelichting:	25
answered question								116
skipped question								126

8 of 19

11. Wat is de belangrijkste reden dat u aan na/bij/kaderscholing doet? Indien u (nog) niet aan na/bij/kaderscholing doet, wat zou voor u de belangrijkste reden zijn om dit wel te gaan doen?			
		Response Percent	Response Count
Ik wil mij blijven ontwikkelen/vernieuwen als professional		87,7%	179
Economisch voordeel na na/bij/kaderscholing		10,3%	21
Interesse in ontwikkelingen binnen vakgebied		66,2%	135
Netwerken, collega's ontmoeten		55,4%	113
Anderszins,		4,4%	9
		namelijk:	15
answered question			204
skipped question			38

12. * Alleen invullen indien van toepassing * U heeft aangegeven (nog) niet deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen. Onder welke omstandigheden zou u dit wel doen?		Response Count
		65
	answered question	65
	skipped question	177

13. Voldoet naar uw mening het huidige aanbod van de na/bij/kaderscholingscursussen?			Response Percent	Response Count
Ja			19,4%	41
Nee			39,3%	83
Weet niet			41,2%	87
		Toelichting		75
		answered question		211
		skipped question		31

14. U heeft aangegeven het huidige aanbod van de na/bij/kaderscholing onvoldoende te vinden. Waar heeft u specifiek behoefte aan?		Response Count
		85
	answered question	85
	skipped question	157

15. Bent u op de hoogte van het huidige aanbod van na/bij/kaderscholingscursussen?			Response Percent	Response Count
Ja. Ik blijf op de hoogte door Kunstvakopleidingen, namelijk:			36,7%	72
Ja. Ik blijf op de hoogte door Landelijke instellingen, namelijk:			43,4%	85
Ja. Ik blijf op de hoogte door Provinciale/Plaatselijke instellingen, namelijk:			32,1%	63
Nee. Ik ben niet op de hoogte. Dit komt doordat:			35,7%	70
		Toelichting		130
		answered question		196
		skipped question		46

16. Waar gaat uw voorkeur naar uit?			
		Response Percent	Response Count
Korte leertrajecten: Workshops, Masterclasses		74,8%	154
Lange leertrajecten: Cursussen, Post-HBO opleidingen		11,7%	24
Geen voorkeur		13,6%	28
Toelichting:			26
answered question			206
skipped question			36

17. Hoeveel geld wilt/kunt u per jaar uitgeven aan na/bij/kaderscholing?							
Circa .. euro							
	€0 - 50	€50 -200	€200-500	€500-1000	€1000>	Ik wil hier geen geld aan uitgeven	Response Count
Workshops	25,7% (43)	61,1% (102)	7,2% (12)	0,6% (1)	0,6% (1)	4,8% (8)	167
Masterclasses	20,3% (27)	59,4% (79)	14,3% (19)	1,5% (2)	0,8% (1)	3,8% (5)	133
Cursussen	9,1% (11)	47,1% (57)	33,1% (40)	4,1% (5)	1,7% (2)	5,0% (6)	121
Post-HBO opleidingen	11,0% (8)	12,3% (9)	13,7% (10)	31,5% (23)	11,0% (8)	20,5% (15)	73
Andersoortige cursussen	20,8% (11)	39,6% (21)	13,2% (7)	3,8% (2)	0,0% (0)	22,6% (12)	53
answered question							181
skipped question							61

18. Komt u in aanmerking voor een geheel/gedeeltelijke vergoeding van uw werkgever?			
		Response Percent	Response Count
Ja		39,9%	81
Nee		60,1%	122
answered question			203
skipped question			39

19. Geeft u uw gemaakte kosten op bij de belasting?			
		Response Percent	Response Count
Ja		76,7%	155
Nee		23,3%	47
answered question			202
skipped question			40

20. Denkt u dat er binnen uw discipline(s) behoefte is aan (meer) na/bij/kaderscholing?			
		Response Percent	Response Count
Ja		61,0%	125
Nee		2,4%	5
Weet ik niet		36,6%	75
		Motiveer uw antwoord	64
		answered question	205
		skipped question	37

21. Een vooronderstelling vanuit Kunstfactor is dat het aanbod van de na/bij/kaderscholingscursussen versnipperd is. Wat zou naar uw mening de ideale vorm van na/bij/kaderscholing zijn in Nederland?			
		Response Percent	Response Count
Centraal geregeld in Nederland omdat		33,5%	67
Lokaal geregeld in Nederland omdat		36,5%	73
Geen voorkeur		30,0%	60
		Toelichting	108
		answered question	200
		skipped question	42

22. Wie zou dit volgens u moeten organiseren? Motiveer uw antwoord.			
		Response Percent	Response Count
Kunstvakopleidingen		39,9%	73
Bestaande organisaties die op landelijk niveau opereren, zoals bijvoorbeeld HBO-instellingen, Cultuurnetwerk, De Kunstconnectie		56,8%	104
Bestaande organisaties die op provinciaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld een instelling voor Kunst & Cultuur		36,1%	66
Bestaande organisaties die op lokaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld Centra voor de Kunsten, lokale muziek/dans/theaterscholen		32,8%	60
Een nieuwe landelijke instelling die gespecialiseerd is in bij/na/kaderscholing, bijvoorbeeld een landelijk georganiseerde amateurkunstacademie zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (Congrescentrum Papendal) en het bedrijfsleven (De Baak)		35,5%	65
		Toelichting:	58

answered question	183
skipped question	59

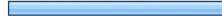
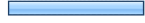

23. Heeft u specifieke ideeën over de invulling van na/bij/kaderscholing in Nederland? Graag horen wij uw mening!	
	Response Count
	65
answered question	65
skipped question	177

Bijlage 3B Respons aanbieders

Verklaring enquêteresultaten

<i>Response percent</i>	Hoeveel procent van de respondenten voor dit antwoord hebben gekozen
<i>Response count</i>	Hoeveel respondenten de vraag hebben beantwoord
<i>Answeredquestion</i>	Hoeveel respondenten deze vraag hebben ingevuld
<i>Skippedquestion</i>	Hoeveel respondenten de vraag hebben overgeslagen

Onderzoek na/bijbscholing artistiek kader podiumkunsten Aanbieders		SurveyMonkey
1. Wat is de naam van uw instelling?		
		Response Count
		34
	answered question	34
	skipped question	19

2. In welke provincie is uw instelling actief?			Response Percent	Response Count
Noord-Holland			36,7%	18
Zuid-Holland			28,6%	14
Utrecht			30,6%	15
Groningen			18,4%	9
Friesland			26,5%	13
Drenthe			22,4%	11
Overijssel			24,5%	12
Flevoland			22,4%	11
Gelderland			38,8%	19
Noord-Brabant			32,7%	16
Limburg			20,4%	10
Zeeland			18,4%	9
		answered question		49
		skipped question		4

3. In welk(e) discipline(s) is uw instelling actief?			
		Response Percent	Response Count
Muziek		66,0%	33
Dans		56,0%	28
Theater		40,0%	20
Muziektheater		22,0%	11
Opera		12,0%	6
Circus		8,0%	4
Anders		12,0%	6
	namelijk:		11
answered question			50
skipped question			3

4. Biedt uw instelling na/bij/kader scholingscursussen aan voor het artistiek kader (choreografen, dirigenten, regisseurs, kunstdocenten)?			
		Response Percent	Response Count
Ja		72,0%	36
Nee		28,0%	14
answered question			50
skipped question			3

5. Mijn instelling biedt de volgende cursus(sen) gemiddeld per jaar aan:						
Per jaar circa	0	1-5	5-10	10-15	15>	Response Count
Aantal Workshops per jaar [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen] circa:	0,0% (0)	61,9% (13)	19,0% (4)	4,8% (1)	14,3% (3)	21
Aantal Masterclasses per jaar [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied] circa:	5,9% (1)	76,5% (13)	5,9% (1)	0,0% (0)	11,8% (2)	17
Aantal cursussen per jaar [* Een reeks lessen waarin een (leer) onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied] circa:	20,0% (4)	55,0% (11)	5,0% (1)	0,0% (0)	20,0% (4)	20
Aantal Post-HBO opleidingen:	64,3% (9)	35,7% (5)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	14
Andersoortige bijscholingscursussen circa:	31,3% (5)	50,0% (8)	12,5% (2)	0,0% (0)	6,3% (1)	16
					namelijk:	13
answered question						29
skipped question						24

5. Mijn instelling biedt de volgende cursus(sen) gemiddeld per jaar aan:						
Per jaar circa						
	0	1-5	5-10	10-15	15>	Response Count
Aantal Workshops per jaar [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen] circa:	0,0% (0)	61,9% (13)	19,0% (4)	4,8% (1)	14,3% (3)	21
Aantal Masterclasses per jaar [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied] circa:	5,9% (1)	76,5% (13)	5,9% (1)	0,0% (0)	11,8% (2)	17
Aantal cursussen per jaar [* Een reeks lessen waarin een (leer) onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied] circa:	20,0% (4)	55,0% (11)	5,0% (1)	0,0% (0)	20,0% (4)	20
Aantal Post-HBO opleidingen:	64,3% (9)	35,7% (5)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	14
Andersoortige bijscholingscursussen circa:	31,3% (5)	50,0% (8)	12,5% (2)	0,0% (0)	6,3% (1)	16
					namelijk:	13
					answered question	29
					skipped question	24

5 of 17

6. Hoeveel deelnemers doen gemiddeld mee aan deze cursussen? * Alleen invullen waar van toepassing *						
Gemiddeld aantal deelnemers:						
	0-5	5-10	10-20	20-30	30>	Response Count
Aantal deelnemers Workshops [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen] circa:	4,8% (1)	14,3% (3)	42,9% (9)	14,3% (3)	23,8% (5)	21
Aantal deelnemers Masterclasses [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied] circa:	37,5% (6)	18,8% (3)	18,8% (3)	6,3% (1)	18,8% (3)	16
Aantal deelnemers Cursussen [* Een reeks lessen waarin een (leer) onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied] circa:	9,5% (2)	23,8% (5)	42,9% (9)	4,8% (1)	19,0% (4)	21
Gecertificeerde kaderopleidingen circa:	85,7% (6)	0,0% (0)	14,3% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	7
Aantal deelnemers Post-HBO opleidingen circa:	77,8% (7)	11,1% (1)	11,1% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	9
Aantal deelnemers Andersoortige cursussen circa:	25,0% (3)	16,7% (2)	25,0% (3)	0,0% (0)	33,3% (4)	12
					answered question	31

6 of 17

7. Voor hoeveel euro biedt u de cursus(sen) (all inclusive) per persoon aan? * Alleen invullen waar van toepassing *

Circa .. euro						
	€0-50	€50-200	€200-500	€500-1000	€1000>	Response Count
Workshops [* Bijeenkomst waarin specialisten de gelegenheid krijgen ervaringen en informatie uit te wisselen]	78,9% (15)	21,1% (4)	0,0% (0)	0,0% (0)	0,0% (0)	19
Masterclasses [* Een les die door een expert wordt gegeven aan leerlingen in een bepaald vakgebied]	66,7% (10)	26,7% (4)	6,7% (1)	0,0% (0)	0,0% (0)	15
Cursussen [* Een reeks lessen waarin een (leer)onderwerp wordt behandeld binnen een bepaald vakgebied]	26,3% (5)	26,3% (5)	42,1% (8)	5,3% (1)	0,0% (0)	19
Gecertificeerde kaderopleidingen	50,0% (3)	0,0% (0)	16,7% (1)	16,7% (1)	16,7% (1)	6
Post-HBO opleidingen	44,4% (4)	0,0% (0)	11,1% (1)	11,1% (1)	33,3% (3)	9
Andersoortige cursussen	27,3% (3)	45,5% (5)	18,2% (2)	0,0% (0)	9,1% (1)	11
					Toelichting	7

8. Wat is de reden dat uw instelling deze bij/na/kaderscholingscursussen aanbiedt?

	Response Percent	Response Count
Economische redenen (onze instelling verkrijgt inkomsten uit de cursussen)	19,4%	6
Intrinsieke redenen (onze instelling vindt het belangrijk het artistiek kader na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden)	80,6%	25
Taken (het aanbieden van deze na/bij/kaderscholingscursussen behoren tot onze beleidstaken)	54,8%	17
Er is een concrete vraag vanuit de afnemers (het artistiek kader)	77,4%	24
Anderszins,	3,2%	1
	namelijk:	2
	answered question	31
	skipped question	22

9. * Alleen invullen indien van toepassing * U heeft aangegeven geen na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden. Wat is de reden dat uw instelling dit niet aanbiedt?			
		Response Percent	Response Count
Financieel niet mogelijk		10,0%	2
Wij zien de noodzaak niet		0,0%	0
Geen ruimte voor binnen beleidslijnen		20,0%	4
Geen afnemers aanwezig		15,0%	3
Anderszins,		60,0%	12
		namelijk:	13
answered question			20
skipped question			33

10. Denkt u dat er binnen uw discipline(s) behoefte is aan (meer) na/bij/kaderscholing?			
		Response Percent	Response Count
Ja		76,3%	29
Nee		13,2%	5
Geen mening		10,5%	4
Graag een toelichting in welke discipline (muziek/dans/theater/overige) en welk soort na/bij/kaderscholing (Workshops/Masterclasses/Cursussen/Post-HBO opleidingen/ Anderszins) volgens u behoefte is.			23
answered question			38
skipped question			15

11. U heeft aangegeven geen na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden. Ziet u reden om na/bij/kaderscholingscursussen aan te gaan bieden in de nabije toekomst?			
		Response Percent	Response Count
Ja		31,0%	9
Nee		41,4%	12
Weet ik niet		27,6%	8
Toelichting			9
answered question			29
skipped question			24

12. Wat is volgens u de drijfveer van het artistiek kader om deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen wanneer deze worden aangeboden?			
		Response Percent	Response Count
Kansen benutten, ontwikkeling van de professional		84,2%	32
Economisch voordeel na scholing		18,4%	7
Interesse in ontwikkelingen binnen vakgebied		92,1%	35
Netwerken, collega's ontmoeten		68,4%	26
Anderszins,		7,9%	3
		namelijk:	3
		answered question	38
		skipped question	15

13. Denkt u dat er voldoende artistiek kader (professioneel opgeleid aan kunstvakopleidingen of kaderopleidingen) aanwezig is om de behoeftes aan professionele begeleiding vanuit het amateurveld (bijvoorbeeld in verenigingen of groepen) te bedienen?			
		Response Percent	Response Count
Er zijn VOLDOENDE geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader [* Kunstdocenten, choreografen, regisseurs, dirigenten] en HBO-opgeleide makers om de verenigingen en groepen professioneel te begeleiden.		46,2%	18
Er zijn ONVOLDOENDE geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader [* Kunstdocenten, choreografen, regisseurs, dirigenten] en HBO-opgeleide makers om de verenigingen en groepen professioneel te begeleiden.		43,6%	17
Geen mening		10,3%	4
		Toelichting	8
		answered question	39
		skipped question	14

14. Zijn er volgens u voldoende geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader [* Kunstdocenten, choreografen, regisseurs, dirigenten] en HBO-opgeleide makers om uw na- en bijscholingscursussen te verzorgen?		
		Response Percent Response Count
Ja, er zijn VOLDOENDE geschikte professionals om onze na- en bijscholingscursussen te verzorgen.		51,4% 19
Nee, er zijn ONVOLDOENDE geschikte professionals om onze na- en bijscholingscursussen te verzorgen.		32,4% 12
Geen mening		16,2% 6
		answered question 37
		skipped question 16

15. Een vooronderstelling vanuit Kunstfactor is dat het aanbod van na/bij/kaderscholingscursussen versnipperd is. Wat zou naar uw mening de ideale vorm van deze cursussen zijn in Nederland?		
		Response Percent Response Count
Centraal geregeld in Nederland		40,5% 15
Lokaal geregeld in Nederland		51,4% 19
Geen mening		8,1% 3
		Toelichting 13
		answered question 37
		skipped question 16

16. Wie zou dit volgens u moeten organiseren? Motiveer uw antwoord.		
		Response Percent Response Count
Kunsvakopleidingen		12,1% 4
Bestaande organisaties die op lokaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld Centra voor de Kunsten, lokale muziek/dans/theaterscholen		21,2% 7
Bestaande organisaties die op provinciaal niveau opereren, zoals bijvoorbeeld instellingen voor Kunst & Cultuur		30,3% 10
Bestaande organisaties die op landelijk niveau opereren, zoals bijvoorbeeld Cultuurnetwerk, De Kunstconnectie		15,2% 5
Een nieuwe landelijke instelling die gespecialiseerd is in na/bij/kaderscholing, bijvoorbeeld een landelijk georganiseerde amateurkunstacademie zoals dat reeds bestaat in de sportwereld (Congrescentrum Papendal) en het bedrijfsleven (De Baak)		21,2% 7
		Toelichting 13

answered question	33
skipped question	20

17. Heeft u nog ideeën over de invulling van na/bij/kaderscholing binnen de podiumkunsten in Nederland? Graag horen wij uw mening!	
	Response Count
	12
answered question	12
skipped question	41

Bijlage 4A Uitleg bij enquêtevragen afnemers

Afnemers

De vragenlijst voor de afnemers bestaat uit drieëntwintig vragen.

De enquête bevat open vragen en meerkeuzevragen met vaak ruimte voor toelichting.

Vraag 1 Wat is uw naam?

Van de 242 ingevulde enquêtes heeft een groot deel van de respondenten zijn/haar naam ingevuld. Omdat deze enquête anoniem wordt behandeld is deze informatie niet opgenomen in het onderzoek.

Vraag 2 Wat is uw beroep?

Vraag 3 In welke discipline(s) bent u werkzaam?

Meer antwoorden mogelijk. Keuze uit: Muziek, Dans, Theater, Muziektheater, Opera, Circus en 'Anders namelijk'.

- De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat verschillende respondenten in meer dan één discipline actief zijn komen de aantallen uit op meer dan 100%.

Vraag 4 In welke provincies bent u werkzaam?

Meer antwoorden mogelijk. Keuze uit: de 12 provincies in Nederland.

- De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat verschillende respondenten in meer dan één provincie actief zijn, komt het aantal uit op meer dan 100%.

Vraag 5 Op welke manier bent u geschoold voor uw huidige werk binnen de podiumkunsten?

- De antwoorden zijn in percentages weergegeven. Omdat verschillende respondenten meer dan één optie hebben ingevuld, komt het aantal uit op meer dan 100%.

Vraag 6 Wat is uw geslacht?

Keuze uit: Man of Vrouw.

Vraag 7 Wat is uw leeftijd?

Open antwoord.

Vraag 8 Hoe lang bent u al werkzaam in het amateurveld?

Open antwoord.

Vraag 9 Neemt u wel eens deel aan na/bij/kader scholingscursussen?

Keuze uit: JA, Nee geen behoefte, NEE geen passend aanbod, NEE te weinig tijd, NEE te duur, NEE slechte bereikbaarheid cursussen of NEE anderszins namelijk.

Indien de respondent hier JA antwoordt gaat deze verder bij vraag 10.

Indien de respondent hier NEE antwoordt vervolgt deze de enquête bij vraag 12.

Vraag 10 U heeft aangegeven deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen. Hoe vaak per jaar neemt u deel aan welk(e) soort(en) scholingscursussen?

De respondent geeft per soort cursus (Workshops, Masterclasses, Cursussen, Post-hbo-opleidingen of 'Andersoortige na/bijscholingscursussen namelijk') aan hoeveel keer per jaar hij/zij deelneemt aan elk soort scholing: 0 keer per jaar, 1-3 keer per jaar, 3-5 keer per jaar, 5-10 keer per jaar, 15-20 keer per jaar of meer dan 20 keer per jaar.

- De percentages geven weer hoeveel procent van de respondenten voor deze optie hebben gekozen. Tussen de haakjes is aangegeven hoeveel respondenten deze keuzemogelijkheid hebben ingevuld. De percentages zijn afgerond tot maximaal 1 cijfer achter de komma.
- De uitkomsten zijn van alle disciplines bij elkaar voor het aantal gegeven Workshops, Masterclasses, Cursussen of Post-hbo-opleidingen.
- 'Namelijk' geeft een specificatie aan van andersoortige na-/bij-/kaderscholingscursussen.

Vraag 11 Wat is de belangrijkste reden dat u aan na/bij/kaderscholing doet? Indien u (nog) niet aan na/bij/kaderscholing doet, wat zou voor u de belangrijkste reden zijn om dit wel te gaan doen?

Meerkeuzemogelijkheid. De respondent kan kiezen uit de volgende mogelijkheden: Ontwikkeling als professional, Economisch voordeel na scholing, Interesse ontwikkelingen vakgebied, Netwerken of 'Anderszins namelijk'.

- Vraag 12 *U heeft aangegeven (nog) niet deel te nemen aan bij/na/kaderscholingscursussen. Onder welke omstandigheden zou u dit wel doen?*
Open antwoord.
- Vraag 13 *Voldoet naar uw mening het huidige aanbod van de na/bij/kaderscholingscursussen?*
Keuze uit: JA, NEE of WEET NIET. Er is ruimte voor toelichting.
- Vraag 14 *U heeft aangegeven het huidige aanbod van de na/bij/kaderscholing onvoldoende te vinden. Waar heeft u specifiek behoefte aan?*
Open antwoord.
- Vraag 15 *Bent u op de hoogte van het huidige aanbod van na/bij/kaderscholingscursussen?*
Keuze uit: JA door kunstvakopleidingen, JA door landelijke instellingen, JA door provinciale/plaatselijke instellingen of NEE ik blijf niet op de hoogte.
Er is ruimte voor toelichting.
- Vraag 16 *Waar gaat uw voorkeur naar uit?*
Keuze uit: Korte leertrajecten, Lange leertrajecten of Geen voorkeur.
- Vraag 17 *Hoeveel geld wilt/kunt u per jaar uitgeven aan na/bij/kaderscholing?*
Meerkeuzemogelijkheid.
De respondent geeft per soort cursus (Workshops, Masterclasses, Cursussen, Post-hbo-opleidingen of 'Andersoortige na-/bischolingscursussen namelijk') aan hoeveel euro hij/zij uit wil geven aan elk soort scholing: 0-50 euro, 50-200 euro, 200-500 euro, 500-1000 euro, meer dan 1000 euro of 'Ik wil hier geen geld aan uitgeven'.
- Vraag 18 *Komt u in aanmerking voor een geheel/gedeeltelijke vergoeding van uw werkgever?*
Keuze uit JA of NEE.
- Vraag 19 *Geeft u uw gemaakte kosten op bij de belasting?*
Keuze uit JA of NEE.
- Vraag 20 *Denkt u dat er binnen uw discipline(s) behoefte is aan (meer) na/bij/kaderscholing?*
Keuze uit JA, NEE of WEET IK NIET.
- Vraag 21 *Een vooronderstelling vanuit Kunstfactor is dat het aanbod van de na/bij/kaderscholingscursussen versnipperd is. Wat zou naar uw mening de ideale vorm van na/bij/kaderscholing zijn in Nederland?*
Keuze uit: Centraal geregeld in Nederland, Lokaal geregeld in Nederland of Geen voorkeur. Er is ruimte voor toelichting.
- Vraag 22 *Wie zou dit volgens u moeten organiseren?*
Keuze uit: Kunstvakopleidingen, Bestaande organisaties op lokaal niveau, Bestaande organisaties op provinciaal niveau, Bestaande organisaties op landelijk niveau of Een nieuwe landelijk instelling specifiek voor na/bij/kaderscholing.
- Vraag 23 *Heeft u specifieke ideeën over de invulling van na/bij/kaderscholing in Nederland?*
Open antwoord.

Bijlage 4B Uitleg bij enquêtevragen aanbieders

Aanbieders

De vragenlijst voor de aanbieders bestaat uit zeventien vragen.

De enquête bevat open vragen en meerkeuzevragen met vaak ruimte voor toelichting.

Vraag 1 Wat is de naam van uw instelling?

Van de 53 ingevulde enquêtes hebben 30 respondenten de naam van de instelling ingevuld. Omdat deze enquête anoniem wordt behandeld is deze informatie niet opgenomen in dit rapport.

Vraag 2 In welke provincie is uw instelling actief?

Meer antwoorden mogelijk. Keuze uit: de twaalf provincies in Nederland.

- Omdat verschillende instellingen in meer dan één provincie actief zijn komt het aantal uit op meer dan 53.

Vraag 3 In welk(e) discipline(s) is uw instelling actief?

Meer antwoorden mogelijk. Keuze uit: Muziek, Dans, Theater, Muziektheater, Opera, Circus en 'Anders namelijk'. De laatstgenoemde is een specificatie van andersoortig aanbod, dat wil zeggen anders dan Muziek, Dans, Muziektheater, Opera of Circus.

- De antwoorden worden in percentages weergegeven. Omdat verschillende instellingen in meer dan één discipline actief zijn komen de aantallen uit op meer dan 100%.

Vraag 4 Biedt uw instelling na/bij/kaderscholingscursussen aan voor het artistiek kader (choreografen, dirigenten, regisseurs, kunstdocenten)?

Keuze uit: JA of NEE. Indien de respondent hier JA antwoordt gaat deze verder bij vraag 5. Indien de respondent hier NEE antwoordt vervolgt deze de enquête bij vraag 9.

Voor de resultaten van de vragen 5, 6 en 7 geldt:

- De getallen geven weer hoeveel respondenten deze optie hebben ingevuld.
- De uitkomsten zijn van alle disciplines bij elkaar voor het aantal gegeven Workshops, Masterclasses, Cursussen of Post-hbo-opleidingen.
- 'Namelijk' geeft een specificatie aan van andersoortige na-/bij-/kaderscholingscursussen.

Vraag 5 Mijn instelling biedt de volgende cursus(sen) gemiddeld per jaar aan:

De respondent geeft per soort cursus (Workshops, Masterclasses, Cursussen, Post-hbo-opleidingen of 'Andersoortige na/bijscholingscursussen namelijk') aan hoeveel keer per jaar deze bij de instelling worden aangeboden: 0 keer per jaar, 1-5 keer per jaar,

5-10 keer per jaar, 10-15 keer per jaar of meer dan 15 keer per jaar.

Vraag 6 Hoeveel deelnemers doen gemiddeld mee aan deze cursussen?

Meerkeuzemogelijkheid. De respondent geeft aan hoeveel deelnemers er gemiddeld aanwezig zijn per aangeboden activiteit: 0-5 deelnemers, 5-10 deelnemers, 10-20 deelnemers, 20-30 deelnemers of meer dan 30 deelnemers.

Vraag 7 Voor hoeveel euro biedt u de cursus(sen) (all inclusive) per persoon aan?

Meerkeuzemogelijkheid. De respondent geeft aan hoeveel de instelling per activiteit per persoon vraagt: 0-50 euro, 50-200 euro, 200-500 euro, 500- 1000 euro of meer dan 1000 euro.

Vraag 8 Wat is de reden dat uw instelling deze bij-/na-/kaderscholingscursussen aanbiedt?

Meerkeuzemogelijkheid. De respondent geeft aan welke de beweegreden(en) is/zijn om na/bij/kaderscholingsactiviteiten aan te bieden. Keuzemogelijkheden zijn: Economische redenen, Intrinsieke redenen, Beleidsmatige redenen, Vanwege de vraag vanuit het veld of 'Anderszins namelijk'. Meerdere opties zijn mogelijk; de percentages zijn bij elkaar opgeteld meer dan 100%.

3,2% van de aanbieders heeft ingevuld 'Anders namelijk'. Hier worden echter geen andere redenen genoemd waarom zij na/bijscholing verzorgen en leverde dus geen extra informatie op.

Vraag 9 U heeft aangegeven geen na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden. Wat is de reden dat uw instelling dit niet aanbiedt?

Meerkeuzemogelijkheid. De respondenten die bij vraag 4 hebben aangegeven geen Na-/bijscholing aan te bieden vervolgen de enquête hier.
Keuzemogelijkheden zijn: Economische redenen, Intrinsieke redenen, Beleidsmatige redenen. Vanwege de vraag vanuit het veld of 'Anderszins namelijk'.
In de toelichting van deze vraag is een groot aantal keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid om aan te geven dat er een fout zat in de enquête. De toelichting leverde dus geen extra informatie op.

- Vraag 10 *Denkt u dat er binnen uw discipline(s) behoefte is aan (meer) na-/bij-/kaderscholing?*
Keuze uit: JA/NEE/GEEN MENING. Er wordt gevraagd om een toelichting in welke discipline (muziek/dans/theater/overige) en welk soort na-/bij-/kaderscholing (Workshops/ Masterclasses/ Cursussen/ Post-HBO opleidingen/ Anderszins) volgens de aanbieder behoefte is.
- Vraag 11 *U heeft aangegeven geen na/bij/kaderscholingscursussen aan te bieden. Ziet u reden om na/bij/kaderscholingscursussen aan te gaan bieden in de nabije toekomst?*
Keuze uit: JA/NEE/WEET IK NIET. Er is ruimte voor toelichting.
Helaas zat er een fout in de digitale enquête. De aanbieders die bij vraag 8 hadden ingevuld dat zij na- of bijscholingscursussen aanbieden kwamen toch bij vraag 9 terecht. In de toelichting van deze vraag is een groot aantal keer gebruik gemaakt van de mogelijkheid om aan te geven dat er een fout zat in de enquête. De toelichting leverde dus geen extra informatie op.
- Vraag 12 *Wat is volgens u de drijfveer van het artistiek kader om deel te nemen aan bij-/na-/kaderscholingscursussen wanneer deze worden aangeboden?*
Meerkeuzemogelijkheid. De respondent kan kiezen uit de volgende mogelijkheden: Ontwikkeling als professional, Economisch voordeel na scholing, Interesse Ontwikkelingen vakgebied, Netwerken of 'Anderszins namelijk'.
- Vraag 13 *Denkt u dat er voldoende artistiek kader (professioneel opgeleid aan kunstvakopleidingen of kaderopleidingen) aanwezig is om de behoeftes aan professionele begeleiding vanuit het amateurveld (bijvoorbeeld in verenigingen of groepen) te bedienen?*
Keuze uit VOLDOENDE of ONVOLDOENDE geschikte professionals, of GEEN MENING. Er is ruimte voor toelichting.
- Vraag 14 *Zijn er volgens u voldoende geschikte professionals, d.w.z. artistiek kader?*
Keuze uit VOLDOENDE of ONVOLDOENDE geschikte professionals, of GEEN MENING.
- Vraag 15 *Een vooronderstelling vanuit Kunstfactor is dat het aanbod van na-/bij-/kaderscholingscursussen versnipperd is. Wat zou naar uw mening de ideale vorm van deze cursussen zijn in Nederland?*
Keuze uit : Centraal geregeld in Nederland, Lokaal geregeld in Nederland of Geen voorkeur. Er is ruimte voor toelichting.
- Vraag 16 *Wie zou dit volgens u moeten organiseren?*
Keuze uit: Kunstvakopleidingen, Bestaande organisaties op lokaal niveau, Bestaande organisaties op provinciaal niveau, Bestaande organisaties op landelijk niveau, Een nieuwe landelijke instelling specifiek voor na-/bij-/kaderscholing.
- Vraag 17 *Heeft u nog ideeën over de invulling van na-/bij-/kaderscholing binnen de podiumkunsten in Nederland?*
Open antwoord.

Bijlage 5A Brief aan afnemers in e-mail uitnodiging

Aan de afnemers van na- en bijscholingsactiviteiten
binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland,

Geachte meneer/ mevrouw,

Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de Amateurkunst in Utrecht,
vraagt uw medewerking voor het invullen van een enquête over na- en bijscholingsactiviteiten
binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Kunstfactor doet een inventariserend onderzoek naar het huidige aanbod van na- en bijscholing
en de behoeftes van het artistiek kader op dit gebied. Onder
het artistiek kader worden de professionals in de amateurpodiumkunsten verstaan, die
werkzaam zijn binnen de kunst en de kunsteducatie. Hierbij moet gedacht worden aan docenten
kunsteducatie, dirigenten, regisseurs, choreografen en theatermakers.

Wij hebben de indruk dat in het huidige aanbod van na- en bijscholing onbenutte kansen liggen
voor de verbetering van de kwaliteit, frequentie en diversiteit. Uw respons is van grote waarde
voor Kunstfactor. Door kennis te nemen van de vraag en de behoeftes van u als (mogelijke)
afnemer van na- en bijscholingscursussen kan gericht worden ingespeeld op het werkveld. Het
doel van dit onderzoek is tot aanbevelingen te komen voor de na- en bijscholing van het artistiek
kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 15 minuten van uw tijd in beslag nemen.
Uw gegevens worden vertrouwelijk en anoniem verwerkt.

Om de enquête te starten kopieert u onderstaande link en plakt deze in een nieuw venster:
<http://www.surveymonkey.com/s/H2TCZKL>
Wij zijn u erg dankbaar wanneer u de enquête invult vóór 7 juli.

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Tom de Rooij
directeur

Bijlage 5B Brief aan aanbieders in e-mail uitnodiging

Aan de aanbieders van na- en bijscholingsactiviteiten
binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland,

Geachte meneer/ mevrouw,

Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de Amateurkunst in Utrecht,
vraagt uw medewerking voor het invullen van een enquête over na- en bijscholingsactiviteiten
binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Kunstfactor doet een inventariserend onderzoek naar het huidige aanbod van na- en bijscholing
en de behoeftes van het artistiek kader op dit gebied. Onder
het artistiek kader worden de professionals in de amateurpodiumkunsten verstaan, die
werkzaam zijn binnen de kunst en de kunsteducatie. Hierbij moet gedacht worden aan docenten
kunsteducatie, dirigenten, regisseurs, choreografen en theatermakers.

Wij hebben de indruk dat in het huidige aanbod van na- en bijscholing nog onbenutte kansen
liggen voor de verbetering van de kwaliteit, frequentie en diversiteit. Het doel van dit onderzoek
is om tot aanbevelingen te komen voor de na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de
amateurpodiumkunsten in Nederland.

Uw respons is van grote waarde voor Kunstfactor. Door inzicht te krijgen in de huidige stand
van zaken binnen de amateurpodiumkunsten kunnen activiteiten beter worden toegerust op de
vraag vanuit het werkveld. De verworven marktkennis zou richting kunnen geven aan het beleid
van uw instelling. Door kennis te nemen van de vraag en de behoeftes, kunnen kansen worden
benut in een maatschappij waarin nieuwe markten en werkvelden zich in hoog tempo
ontwikkelen.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 15 minuten van uw tijd in beslag nemen.

Uw gegevens worden vertrouwelijk en anoniem verwerkt.

Om de enquête te starten kopieert u onderstaande link en plakt deze in een nieuw venster:

<http://www.surveymonkey.com/s/H2SM3SG>

Wij zijn u erg dankbaar wanneer u de enquête invult vóór 8 juli.

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Tom de Rooij
directeur

Bijlage 5C   Brief aan aanbieders in SurveyMonkey

Aan: a-thans@live.nl Van: w.dezanger@kunstfactor.nl

Onderwerp: Onderzoek na- en bijscholing Kunstfactor Tekst: Aan de aanbieders van na- en bijscholingsactiviteiten binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Geachte meneer/ mevrouw,

Kunstfactor, het landelijk sectorinstituut voor de Amateurkunst in Utrecht, vraagt uw medewerking voor het invullen van een enquête over na- en bijscholingsactiviteiten binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Kunstfactor doet een inventariserend onderzoek naar het huidige aanbod van na- en bijscholing en de behoeftes van het artistiek kader op dit gebied. Onder het artistiek kader worden de professionals in de amateurpodiumkunsten verstaan, die werkzaam zijn binnen de kunst en de kunsteducatie. Hierbij moet gedacht worden aan docenten kunsteducatie, dirigenten, regisseurs, choreografen en theatermakers.

Wij hebben de indruk dat in het huidige aanbod van na- en bijscholing nog onbenutte kansen liggen voor de verbetering van de kwaliteit, frequentie en diversiteit. Het doel van dit onderzoek is om tot aanbevelingen te komen voor de na- en bijscholing van het artistiek kader binnen de amateurpodiumkunsten in Nederland.

Uw respons is van grote waarde voor Kunstfactor.

Door inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken binnen de amateurpodiumkunsten kunnen activiteiten beter worden toegerust op de vraag vanuit het werkveld. De verworven marktkennis zou richting kunnen geven aan het beleid van uw instelling. Door kennis te nemen van de vraag en de behoeftes, kunnen kansen worden benut in een maatschappij waarin nieuwe markten en werkvelden zich in hoog tempo ontwikkelen.

Het invullen van de enquête zal ongeveer 15 minuten van uw tijd in beslag nemen.

Uw gegevens worden vertrouwelijk en anoniem verwerkt. Om de enquête te starten klikt u op de volgende link:

<http://nl.surveymonkey.com/s.aspx>

Wij zijn u erg dankbaar wanneer u de enquête invult vóór 5 juli.

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Tom de Rooij
directeur

Is deze enquête niet op uw instelling van toepassing, maar kent u een instelling die na- of bijscholing geeft aan het artistiek kader of hier in geïnteresseerd is? Zou u dan zo vriendelijk willen zijn de volgende link door te sturen? <http://nl.surveymonkey.com/s/H2SM3SG>

NB Om de enquête te starten kopieert u de link en plakt deze in een nieuw venster!

Is deze enquête niet op u van toepassing omdat u zelf tot het artistiek kader behoort (u bent een professional of docent kunsteducatie in de amateurkunst)? Graag vragen wij u als (mogelijke) afnemer van na- en bijscholing dan de volgende enquête in te vullen:

<http://nl.surveymonkey.com/s/H2TCZKL>

NB Om de enquête te starten kopieert u de link en plakt deze in een nieuw venster!

<http://nl.surveymonkey.com/optout.aspx>